ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

С-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 259 (1859)
НОЯБРИИН 1
ВТОРНИК
1955 он

Сэн 20 мүнгэн.

Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд! Малай ашаг шэмын эрид дээшэлэлгые ба тоо толгойнь олошоролгые хангагты! Малдаа һайн үбэлжэлгэ бэлдэе! Орондоо малажалай продуктнуудые ехээр үгэе!

(Агуусхэ Октябрьска социалистическэ революциин 38 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гэй уряануудһаа).

Республикын хүдөө ажахын выставкэ

өөдэр хүдөө ажахын респуб-
ка выставкэ нээгдэхэнь.
экэ харагшад хүдөө ажахын
шуудай туйлалтануудтай, тү-
үлэй дүй дүршэлтэй танилса-
еспубликын түрүү малшад, та-
д, механизаторнууд дүй дүр-
харуулха, бусадта дамжуулха
. Энэ выставкэ мүнөө жэлдэ
бликын колхозуудай хэһэн хү-
риин дүн гаргаха ба түрүү
нуудай, хүдөө ажахын түрүү-
эй дүй дүршэлые согсолон дэл-
лхэ, олониитэдэ дамжуулха зо-
той.

ахын үнгэрэгшэ жэл соо кол-
д, МТС-үүд болон совхозуудай
һан амжалта энэ выставкэ дээ-
руулагдаха. Республикын кол-
ууд болон механизаторнууд,
ажахын бүхы хүдэлмэрилэг-
энэ жэлдэ партиин ЦК-гэй ян-
Пленумээр табигдаһан зо-
е бэелүүлэн горьтой амжалта
а, бүтээһэншье юумэнинь
Ажахын үнгэрһэн жэл соо мал-
ай гол һалбари— хони үсхэбэ-
эр зарим тэды амжалта
гдаа, хонидой тоо тол-
олошороо, урда жэлнүүдэйхиһээ
он ехээр абтаа. 1954 онойхидо
оо 16,3 процентээр нооһон үлүү
хайшалагдаһан, тиигэжэ гү-
22,5 процент ехээр тушаагда-
байна. Тиихэдэ нарин, нарибтар
он ехээр гүрэндэ тушаагдаа.

һү ехээр абадаг болохо гэһэн
лго һайнаар бэелүүлэгдэжэ эхи-
Республикын колхозууд болон
зууд һү ехээр һаахын түлөө
алистическэ мүрысөө үргэнөөр
рүүлжэ, һайн үрэ дүн туйлаа.
жэлнүүдэйхидэ орходоо энэ
лмэри хаа хаанагүй үргэнөөр
лагдажа, энэ жэлдэ ниитэ дээ-
һүн ехээр һаагдаа. Энээ-
шаар гүрэндэ һү тушааха, ху-
аха түсэбөө республикамнай
рһоонь урид дүүргээ. Хэрбээ
жэлнүүдтэ имагтал зарим кол-
д, һүнэй-товарна, племенной
энүүд һү ехээр һаадаг байгаа
мүнөө жэлдэ үнеэдые тусгаар
хоол тэжээлээр хангажа, зү-
һааха хүдэлмэри үргэнөөр
лжа, нютагай үүлтэрэй үнеэд-
эхэ һүн һаагдаһан байна. Ажа-
үнгэрэгшэ жэлдэ дүшөөд колхоз
бүриһөө 1000 гаран литр һү,
озуудай һүнэй-товарна фермэ-
эй 300 гаран һаалишад мянган-
дээшэ литр һү һаагаа. Иигэжэ
жалай хүдэлмэришэдэй шэн зо-
ажалаар туйлаһан амжалтань
авкэ дээрэ харуулагдана. Ажа-
үнгэрэгшэ жэлдэ малажал хүг-
лгөөр горьтой амжалта туйла-
Сэлэнгын аймагай Сталинай,
товой нэрэмжэтэ колхозууд
авкэдэ үргэнөөр харуулагдаха.
племенной үнеэдэй фермэнүүд
о түрүүлжэ гараһан Сэлэнгын
гай Карл Марксын нэрэмжэтэ
озой племенной фермэ харуу-
аха байна.

алажалаа улам хүгжөөхын, тэ-
ээ бүри ехэ ашаг шэмэ аба-
тулада колхознигууд болон ме-
заторнууд таряанажалые саа-
нь хүгжөөн дэбжээхын түлөө
энэ. Энэ жэлдэ зарим аймагта,
озуудта ороoһото культурануу-
овощнин баян ургаса абтаа. Жэ-
нь, хүдөө ажахын Бүхэсоюзна
авкэдэ хоёр жэл удаагаар ха-
агша Түнхэнэй аймагай XVII
съездын нэрэмжэтэ колхоз мү-
нөө жэлдэ шэниисынгээ бүхы поли-
нуудһаа га бүриин 16,1 центнер ур-
гаса, 17 га газарай гектар бүриһөө
307 центнер кукурузын ургаса аба-
һан байна. Мүн Зэдын аймагай «Коммунизм» колхоз шэнэ газарһаа таряанай ехэ ургаса абаа. Эдэ колхозууд выставкэдэ үргэнөөр харуулагдаха. Огородой эдеэнэй һайн ургаса абаһан Байкало-Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, Иволгын аймагай «Коммунизм» колхозууд выставкэдэ хабаадахань.

Колхозой ажахые хүгжөөн дэбжээхэ хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг машинно-тракторна станцинууд колхозой үйлэдбэрине хэр зэргээр механизацилжа байһанаа харуулха байна. Выставкэ хадаа хүдөө ажахын наукануудай туйлалтануудые, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ трибуна мүн болоно. Тиимэһээ выставкэдэ ерэһэн малшад, таряашад, механизаторнууд түрүү хүнүүдэй дүршэлтэй танилсажа, тэрэниие ажалдаа хэрэглэхэ, ниитынгээ ажахые дэбжээхын, 1956 ондо бүри ехэ амжалта туйлахын түлөө тэмсэхэ ёһотой.

Ниитын ажахые улам арьбадхаха, хүдөө ажахын продуктнуудые—һү, нооһо, мяха, үндэгэ, таряа болон бусадые улам ехээр абаха арга боломжын бии байһые выставкэ элирүүлэн гэршэлнэ. Теэд үнэндөө арга боломжоёо мууса хэрэглэдэг ушар али олон. Жэшээнь, мүнөө жэлдэ мяха ехээр абахын түлөө зарим тэды хүдэлмэри хэгдэбэшье, юрэнхыдөө энээгээр ехэл гээгдэлтэй байнабди. Үнэндөө энэ хэрэгтэ ехэ хубилалта болоогүй, гүрэндэ туранхай мал тушаагдадаг зандаа, гахай үсхэбэрилхэ, шахаха хүдэлмэри олон газарта тоогдодоггүй нэгээрээ гэжэ сэхэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Түрүү үхэршэдэй, гахайшадай мүнөө выставкэдэ харуулагдажа байгаа дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ, эдээнэй жэшээгээр мал таргалуулха хүдэлмэри хаа хаанагүй һайнаар эмхидхэхэ, гүрэндэ тарган мал тушаагдадаг болохо зэргэтэй. Тиихэдэ гахай үсхэбэрилжэ, шахаха хүдэлмэри хадаа мяха ехээр абаха гэһэн зорилгые сүм шиидхэхэ болоод байна. Тиимэһээ түрүү гахайшадай дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ гээшэ тон шухала асуудал мүн.

Республикын хүдөө ажахын бүхы һалбарида ажал хэрэгээ һайн мэдэдэг солото хүнүүд олон. Мүнөө жэлдэ шэнэ культура — кукуруза тарижа, ехэ ургаса абаһан хүнүүд мүн лэ олон байна. Саашадаа таряанай ургаса дээшэлүүлхэтээ хамта кукуруза ехээр тарижа ургуулха гээшэ малажалые хүгжөөхэ гол үндэһэ һуури мүн. Тиимэһээ хойшодоо кукурузын һайн ургаса абахын тулада түрүүшын жэлэй дүн согсолжо хараха, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые шудалха хэрэгтэй.

Энэ жэлдэ түрүүшүүлэй туйлаһан амжалтаар зоригжон, ерэхэ 1956 ондо малажалай продуктнуудые ехээр абаха гэжэ хараалһан түсэбөө үлүүлэн дүүргэхын, партиин XX съездые ажалай амжалтаар угтахын түлөө хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд социалистическэ мүрысөө улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ёһотой. Аймагуудай партийна, советскэ организацинууд, колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудай партийна организацинууд олониитын хүсэл эрмэлзэлтые хүтэлбэрилэн ударидаха уялгатай.

Хони үсхэбэрилгын түрүүшүүлэй республиканска зүблөөн

Үсэгэлдэр оперо ба баледэй театр соо түрүү хонишодой республиканска зүблөөн нээгдэбэ. Колхозуудай хонишод, хониной-товарна фермэнүүдые даагшад, колхозууд болон МТС-үүдэй зоотехнигүүд энэ зүблөөндэ хабаадана. Колхозууд болон совхозуудта нооһо ехээр абадаг болохо, хонидой тоо толгой олошоруулха талаар республикын хонишодой зорилго тухай КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таһагые даагша нүхэр **Худяков** элидхэл хэлээ.

Ажахын үнгэрэгшэ жэл соо хони үсхэбэрилгөөр туйлаһан амжалта тухай хэлээд, элидхэлшэ энэ хэрэгтэ бии байһан дутагдалнуудые элирүүлээ. Урда жэлэйхидэ орходоо энэ жэлдэ нооһон ехээр хайшалагдаа, түрүү колхозууд, хониной-товарна фермэнүүд, хонишод ехэ нооһо хайшалаа. Гэбэшье, хонидой тоо толгой олошоруулга, нооһо хайшалалга мүнөөнэй эрилтые ханганагүй. Хонидой тоо толгойн удаанаар олошоржо байһан шалтагаанууд гэхэдэ, эхэ хонид олоороо һубайрна, хурьгадай үхэхэ ябадал усадхагданагүй. Мүн хони үсхэбэрилгые эрхилхэ түрүү арга мууса нэбтэрүүлэгдэнэ, племенной хүдэлмэри муугаар ябуулагдана, хонишодой ажалай эмхидхэл, түлбэри гуримшуулагданагүй. Эдэ бүгэдэ хадаа хони үсхэбэрилгэдэ һаад тойбо татана. Элидхэлэй һүүлээр үгэ хэлэлгэ болоо.

Племенной хонидой Боргойн совхозой директор нүхэр **Мельников** түрүүн үгэ хэлэбэ.

—Манай совхоз хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулха, нооһо ехээр абаха талаар амжалта илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ туйлажа байна,— гэжэ тэрэ хэлнэ.—Хэрбээ 1951 ондо хонин бүриһөө арайхан гэжэ 1,7 килограмм нооһо хайшалһан байгаа һаа, мүнөө жэлдэ 30 мянга гаран хонидойнгоо тус бүриһөө дунда зэргээр 3 килограммһаа үлүү нооһо хайшалаабди. Энээниие хайшан гээд туйлаабта гэхэдэ, хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри бодомжотой һайнаар, үнэхөөр научна ёһоор ябуулагдаһан байна. Тиигэжэ мүнөө хонидойнгоо 70 гаран процентые нарин ба нарибтар нооһотой болгонхойбди. Зарим түрүү хонишод, жэшээлхэдэ, Балдан Дабаевай даажа байдаг отарын хонинод 800 гаран хонидой тус бүриһөө 4,5 килограмм нооһо хайшалһан байна. Нүхэр Цыбиковэй отарынхид эрэ түлгэ бүриһөө 3,5 килограмм нооһо хайшалаа.

Удаань, нүхэр Мельников хайшан гэжэ эдлүүриингээ газарые һайнаар ашагладаг болохо тухай асуудалда тодорхойгоор тоттожо хэлэбэ.

—Хэдэхэн жэлэй саана манай эндэ эдлүүриин 100 гектарта 50 хониһоо олые барижа байхын аргагүй гэжэ тоологдодог байгаа,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.—Харин мүнөө манай совхоз эдлүүриин 100 гектар бүхэндэ 80 гаран хонитой болонхой. Хэрбээ тэжээлэй культурануудые ехээр тарьяад, һайн ургаса хуряагаад байгаа һаа, эдлүүриин 100 гектар бүхэндэ адагынь 150 хонидые барижа болохо.

Үгынгөө түгэсхэлдэ нүхэр Мельников ажахын энэ жэлдэ хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһо хайшалжа, эдлүүриингээ газарай 100 гектар бүхэндэ 272 килограмм нооһо абаха гэжэ совхозой хүдэлмэрилэгшэдэй шиидэһэн тухай мэдээсээ.

—Бидэнэр хонидоо бултыень тооной нарин ба нарибтар нооһотой болгонхойбди, — гэжэ Бичурын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой зоотехник нүхэр **Чекин** хэлэбэ. —Тиигэжэ ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһо хайшалаабди. Зарим түрүү отарынхид хонин бүриһөө 5 килограмм хүрэтэр нооһо хайшалаа.

Хонидые түсэбэй ёһоор ороондо оруулха, тиигэжэ богонихон саг соо хонидоо хурьгалуулха шухала байһан тухай удаань тэрэ тоттожо хэлэбэ. Энэ колхоздо хонид барагсаан 30—35 хоног соо хурьгалдаг. Үбэлэй һарануудта гараһан хурьгад эхэһээ һалгаагдаха болотороо 30-аад килограмм татадаг байха юм.

— Манай аймагай олохон колхозуудта хусануудые хонидто миин табидаг,—гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлнэ.— Энэ хуушан арга хадаа манай нэгэ эгээл ехэ дутагдал мүн. Манай колхоз энэ аргые орхижо, 1950 онһоо хойшо хонидые искусственнаар үрэжүүлхэ арга хэрэглэдэг болоо. Тиигэжэ бидэнэр нарин нооһотой 20 гаран хусануу[illegible]ээдэ 5—6 хус[illegible] болообди. Н[illegible] хуса хэ[illegible]онидойнгоо [illegible]ахагүйбди. [illegible]дэ ябаха[illegible]ые отто[illegible]усственна [illegible] ёһотой[illegible]

Уд[illegible] шанартай [illegible] түлөө хони[illegible] үгэдэг боло[illegible].

— Манай колхоз мүнөө 16 мянга 800 гаран хонидтой болонхой, — гэжэ Зэдын аймагай Молотовой нэрэмжэтэ колхозой хониной-товарна фермые даагша нүхэр **Вершинин** хэлэбэ.—Хэдэн жэлэй туршада племенной хүдэлмэрине түсэбэй ёһоор ябуулһанай ашаар хонидойнгоо 70-аад процентые нарин ба нарибтар нооһотой болгожо шадаабди. Манай колхоздо племенной хонидой нэгэ фермэ бии. Теэд үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэридэмнай племенной хонидой Иволгын госплемрассадник ямаршье туһаламжа үзүүлнэгүй. Госплемрассаднигһаа манай колхоздо нэгэтэшье хүн ерэдэггүй.

Тэрэнэй һүүлдэ Бурят-Монголой зооветинститудай директор ветеринарна наукануудай доктор нүхэр **Филиппов** үгэ абаба.

— Гүрэндөө нооһо ехээр тушаадаг болохын тулада, хамагай түрүүндэ, хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулха ёһотойбди,—гэжэ нүхэр Филиппов хэлээ. — Һүүлэй жэлнүүдтэ манай республика дотор хонидой тоо толгой нилээд олошоржо байна. Хэрбээ 1940 онтой сасуулха болоо һаа, хонидой тоо толгой хоёр дахин, 1945 онтой сасуулхада, 3 дахин олошороо. Теэд энэ тухайгаар хонидой тоо толгойе олошоруулга манниие яашье хангахагүй байна. Жэл бүри хонидой тоо толгой арайхан гэжэ 6—7 процентээр олошорно бшуу. Зарим колхозууд 100 эхэ хонин бүриһөө арайхан гэжэ 50—60 хурьга абана. Яахадаа нимэ үсөөн хурьгад абтанаб гэхэдэ, хонид олоороо һубайрна, нарай хурьгад гарзална. Хонидто хуса табиха гээшэ манай эгээл ехэ дутагдал мүн. Юуб гэхэдэ, хонид бэлшээридэ ябаад хусада ороходоо орожо, үгыдөө үгы байдаг, жэлэй дүрбэн сагта хонид хурьгалжал байдаг. Тиигэжэ хонишодой ажал айхабтараар хүндэрдэг байна.

Мүнөө зорилго юуб гэхэдэ, хаа хаанагүй хонидоо имагтал искусственна аргаар үрэжүүлдэг, үбэл хурьгалуулдаг болохо ёһотойбди.

Удаань, нүхэр Филиппов хонидые нооһоноойнь шанараар, наһанайнь зэргээр илгажа, тусхай отаранууд болгохо шухала байһан тухай хэлэбэ. Нэгэдэхи классай нарин нооһотой нэгэ жэлдэ гараһан хурьгадые суглуулаад, 500—700-гаарнь нэгэ отара болгожо, тусхай хүнүүдтэ даалгаад, тэдэнээ ондоо отарын хонидтой холингүй үсхэбэрилөө хада, племенной хүдэлмэрине гүйсэд һайнаар ябуулха арга олдохо байна. Зарим газарта эрэ хурьгад, мүн хүгшэн хусанууд илгагдангүй хонид соо ябуулагдана. Мичуринска агробиологическа наукын элирүүлһэнэй ёһоор, бэеэ хүсөөгүй түлгэ гү, али хүгшэрһэн хусанууд һайншье үүлтэрэй байгаа һаа, өөрынгөө шанарые түлдөө муугаар дамжуулдаг байха юм. Нарин нооһотойшье һаа бэеэ хүсөөгүй залуу гү, али хүгшэн хусануудые хонидто табихада 100 эхэ хонин бүриһөө арайхан гэжэ 30-аад нарин нооһотой хурьгад абтадаг байна. Харин 4—5 наһа хүрэһэн нарин нооһотой хусын үрэһөөр 2—3 наһатай хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэдэ бултадаа шахуу нарин, нарибтар нооһотой хурьгад абтана. Племенной хүдэлмэрие нимэ гуримтайгаар ябуулаа хадаа хонидойнгоо үүлтэр түргэнөөр һайжаруулжа шадахабди.

Хоринн аймагай «Улаан Одон» колхозой хониной-товарна фермые даагша нүхэр **Дугаров** хонидһоо нооһо ехээр хайшалдаг болохо тухай тоттон хэлэбэ. Энэ зорилгоор хонидые һайнаар эдеэлүүлхэ, харууһалха шухала. Илангаяа хонидой түрэлгын үедэ харууһыень һайжаруулха гээшэ тон шухала. Юуб гэхэдэ, энэ үедэ хурьгадые гарзагүйгөөр тэнжээхын түлөө оролдохо ёһотойбди.

Саашань, нүхэр Дугаров племенной хүдэлмэрине гуримтайгаар ябуулха тухай хэлэбэ. Түбхын түрүүн бидэнэр өөһэдынгөө һүрэг соо һайн хусануудтай болохын тулада хүдэлмэри ябуулха ёһотойбди.

Мүн эндэ Тарбагатайн аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон нүхэр **Максимов**, Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой зоотехник нүхэр **Борисов**, мүн энэ аймагай 18 партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Герасимов**, Хэжэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Житихин**, Мухаршэбэрэй аймагай Гашейн МТС-эй главна зоотехник нүхэр **Юрченко** болон бусад хэдэн хүнүүд үгэ хэлэбэ.

Зүблөөн мүнөөдэр хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

Хони үсхэбэрилэгшэдэй түрүүшүүлэй республиканска зүблөөн үсэгэлдэр Улан-Удэдэ нээгдэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зүблөөндэ хабаадагшад (зүүн гарһаа) Закаменай аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой хонишод: Г. Ж. Панхаев, Д. Ц. Дымбрылов, А. Б. Дулмаев, Сэлэнгын аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой хонишод: Д. Б. Гасаронова, ОТФ-е даагша Б.-Н. Б. Дашиев, Р. Ш. Ринчинова гэгшэд байна.

А. Мантаевай фото.

Нүхэр Андреев Андрей Андреевичтэ

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет ба Союзай Министрнүүдэй Совет Коммунистическэ партиин болон Советскэ гүрэнэй элитэ ехэ ажал-ябуулагша Танай жара наһа гүйсэһэн тэй дашарамдуулан Таниие халуунаар амаршална.

Коммунистическэ парти ба советскэ арад Советскэ гүрэниие байгуулха Танай габьяатай байһые үндэрөөр сэгнэнэ.

Андрей Андреевич, манай Эхэ оронойн аша туһада удаан жэлнүүдтэ мэндэ ябахые ба ажаллахые Танда хүсэнэбди.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет.

ССР Союзай Министрнүүдэй Совет.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр А. А. Андреевые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн А. А. Андреевэй һөөр жара наһа гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Коммунистическэ партиин ба Советскэ гүрэнэй үмэнэ тэрэнэй ехэ габьяатай байһые тэмдэглэн, нүхэр Андреев Андрей Андреевичые Ленинэй орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **Н. ПЕГОВ.**

Москва, Кремль,
1955 оной октябриин 29.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Туркменскэ гүрэнэй оперо ба баледэй театрые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаха тухай

Советскэ театральна искусствые хүгжөөлгэдэ гайхамшагта габьяа харуулһанай түлөө Туркменскэ гүрэнэй оперо ба баледэй театрые **Ажалай Улаан Тугай** орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
К. ВОРОШИЛОВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль,
1955 оной октябриин 28.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Туркменскэ ССР-эй искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэ СССР-эй арадай артистын хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо тухай

Советскэ искусствые хүгжөөлгэдэ гайхамшагта габьяа харуулһанай түлөө, Москва городто Туркменскэ литературын ба искусствын декадын болоһонтой дашарамдуулан,

СССР-эй АРАДАЙ АРТИСТ

гэһэн хүндэтэ нэрэзэргэ олгохо:

1. **Карлиев Алтыда** — Туркменскэ ССР-эй арадай артист, И. В. Сталинай нэрэмжэтэ Туркменскэ гүрэнэй драматическа театрын главна режиссер.
2. **Кулиева Маманджанда**—Туркменскэ ССР-эй арадай артистка, Туркменскэ гүрэнэй оперо ба баледэй театрын солистка.
3. **Мурадова Сонада** — Туркменскэ ССР-эй арадай артистка, И. В. Сталинай нэрэмжэтэ Туркменскэ гүрэнэй драматическа театрын артистка ба директор.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
К. ВОРОШИЛОВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль,
1955 оной октябриин 28.

Туркменскэ ССР-эй литературын ба искусствын хүдэлмэрилэгшэд орденууд ба медальнуудаар шагнагдаба

Туркменскэ литература ба искусствые хүгжөөлгэдэ элитэ габьяа харуулһанай түлөө, Москва городто Туркменскэ литературын ба искусствын декадын болоһонтой дашарамдуулан, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар Туркменскэ ССР-эй арадай артист Б. Аманов, Туркменскэ ССР-эй арадай артист Х. Аннадурдыев, Туркменскэ ССР-эй арадай артистка А. Аннакулиева, уранзохёолшо К. Бурунов, уранзохёолшо Б. М. Кербабаев, Туркменскэ ССР-эй арадай артист М. А. Кириллов, СССР-эй арадай артист А. Кульмамедов, композитор, Туркменскэ ССР-эй искусствонуудай габьяата ажал-ябуулагша В. Мухатов гэгшэд Ленинэй орденоор шагнагдаа.

Ажалай Улаан Тугай орденоор— 33 хүн; «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор — 95 хүн; «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар — 123 хүн шагнагдаа.

СССР-эй Верховно Соведэй делегаци Болгари ошохоёо мордобо

Болгарийн Арадай Республикын Арадай Суглаанай уряалаар СССР-эй Верховно Соведэй делегаци Софи ошохоёо октябриин 30-да мордоо.

Союзай Соведэй Мандатна комиссиин гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гэй секретарь Н. И. Беляев делегациие толгойлно. Делегациин составта— СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд Л. И. Ананьева, Т. Н. Архипова, Н. У. Базанова, К. Е. Бахтадзе, Г. И. Воробьев, В. К. Клименко, Л. М. Леонов, Г. Я. Рудь, П. Т. Сапожков, А. И. Торсуков, Д. Ходжаев Г. И. Чуфаров гэгшэд ороно.

Внуковска аэродром дээрэ делегациие СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Н. М. Пегов, СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд Г. И. Воронов, Ю. И. Дудин, П. Т. Комаров, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадууд үдэшэбэ.

Делегациие Болгарийн Арадай Республикаһаа СССР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол К. Т. Луканов ба Посольствын хүдэлмэрилэгшэд мүн үдэшэлсөө.

(ТАСС).

Мүнөөдэр республиканска хүдөө ажахын выставкэ нээгдэхэнь

Выставкэдэ хабаадагшадай hанамжанууд

Нютагай үүлтэрэй үнеэнhээ 2500 литр hү hаахаб

Прибайкальска аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой hаалишадай бэшэгтэ харюу

Манай Маленковой нэрэмжэтэ колхоз hүүлэй жэлнүүдтэ үнеэдhээ hү ехээр hаадаг болоо. Ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ hү hаалгыингаа түсэбые дүүргээбди. Хэрбээ урда жэлынь колхознай үнеэн бүриhөө 814 литр hү hааhан hаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 1222 литр hү hаагаа.

Би өөрөө даажа абаhан 13 үнеэнэйнгээ тус бүриhөө 2058 литр hү hаажа, уялгаяа дүүргээб. Мүн колхозоймнай түрүү 13 hаалишад 1057—1925 литр hү үнеэн бүриhөө hаагаа. Жэшээлхэдэ, hаалишан Цымжит Намжилова 1925 литр, Должима Цыдендамбаева 1725, Янжима Галданова 1688, Цыжип ба Гунжит Ванчикованууд 1448—1403, Цыремжит Цыренова 1420 литр hү үнеэн бүриhөө hаажа, мүн лэ уялгаяа дүүргээ.

Энээнhээ урда тээ нютагай үүлтэрэй үнеэдhээ иимэ ехэ hү hаажа болохо гэжэ этигэхэгүй жэшээтэй байдаг hэмди. Харин малайнгаа харууhа, эдеэлүүлгые зоотехническэ заабаряар эмхидхэжэ, дулаан байра, hайн тэжээлээр хангаад, түрүүшүүлэй дүй дүршэл ажалдаа хэрэглэхэдэ нютагай үүлтэрэй үнеэдhээ ниилээд ехэ hүн hаагдажа болохо байба.

Манай колхоз hүүлиин жэлнүүдэй туршада малдаа дулаан, типовой байрануудые бариhан, тэжээл ехээр бэлэдхэхэ асуудалые шиидхэжэ эхилhэн байна. Мүнөө үнеэднай бүлтадаа дулаан, типовой байра соо үбэлжүүлэгдэдэг болоо. 1952 онhоо тугалнуудаа эхэhээнь hалгаажа, түлигдэдэггүй байрада түлжүүлдэг болонхойбди. Тиимэhээ үнеэдэй hүнэй тоhолнгынь хараа байса, 1—1,5 процентээр дээшэлээ, hүниинь ехээр гарадаг болоо.

Би үнеэдэйнгээ тугаллаха дүтэлхэдэ харууhа эдеэлүүлгыень улам hайжаруулхые, тугаллаhан хойноньhайса hаахые оролдодог, түрүүшын хорин—хорин табан хоног соо нарай тугалнуудые эхынь уурагтай hүөөр hайса садхаадаг байнаб. Тиихэдэ нарай тугалай бэе багадаа hайса бэхижэдэг гээшэ. Нарай үнеэдээ үдэртөө гурба дахин hаажа hургадагбди. Үнеэдые дан олон дахин, 4—5 дахин hаахада үлүү бэшэ гэжэ hанадагбди. Хабарай дунда hараhаа эхилжэ, намарай дунда hара хүрэтэр үдэрэй гурба дахин hаахада таарамжатай. Бэшэ тээнь үнеэдээ үлүү оло hаахада муу.

Мүнөө жэлдэ манай колхоз яhала ехэ үбhэ тэжээлтэй. Үнеэдтээ шэмэтэ тэжээл—кукурузын силос ехээр эдюулхэбди. Тиихэдээ бүри ехэ hү hаахабди. Гадна, үнеэдтээ үбhэ, зелёнко, тариалангай hүүл болон солоомо буйлуулжа бэлэдхэжэ эдюулхэбди.

Малые hайнаар уhалха гээшэ ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ нэгэ шухала зүйл мүн. Гэбэшье, зарим малшад энээндэ анхаралаа багаар хандуулдаг, үнгэрхэдөө, хаража байhан малайнгаа хайшан гэжэ уhалагдадагые шалгадаггүй. Энэ тон буруу. Зунай халуунай сагта малые шадаал hаа оло дахин уhалхада hайн. Мүн намартаа үнеэдээ үдэрэй 2—3 дахин уhалха хэрэгтэй. Үнеэнэй тугаллаад байхада уhыень бага бүлеэдхэжэ, дабhалаад уулгахада ехэ hайн юм. Нарай үнеэе дуратайл сагтань уhалжа байха ёhотой.

Малшадай ажал ехээр сэгнэгдэдэг болоо. Мүнөө жэлдэ hү ехээр hааhанайнгаа түлөө хэдэн зуугаад литр hү нэмэлтэ түлбэри абахамни. Байгша ондо хүдөө ажахын республиканска выставкэдэ хабаадалсаха болооб.

Туйлаhанаараа hанаагаа амарангүй, саашадаа бүри ехэ hү hаахын түлөө тэмсэхэбди. Колхознай ажахын мүнөө жэлдэ үнеэн бүхэнhөө 1500 литр hү hаахаар шиидэнхэй. Би өөрөө манай эндэхи үнеэнhээ 2500 литр hү hааха уялга абааб. Мүн колхозоймнай олохон hаалишад 2000—2500 литр hү үнеэн бүриhөө hаахаар шиидэнхэй. Нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриhөө 2000 литр hү hаахые уряалhан Прибайкальска аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозой hаалишадтай мүрысэхэ байнабди.

Долгор Базарова, Яруунын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой hаалишан.

Кукурузын баян ургасын түлөө

Тэжээлэй болон ороohо тарианай үнэтэ культура—кукурузые манай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз байгша ондо 196 гектар дээрэ тариhан байна. Агротехникын заабарине наринаар сахижа, тарилгын техникые зүбөөр тааруулаад, бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэhэнэй ашаар миниин хүтэлбэрилдэг звеногойхид 50 гектар талмайн га бүриhөө 340 центнер ногоон эшэ намаа хуряагаа. Мүн 46 гектар кукурузын тарилгые зунай сагта нэмэлтэ тэжээл болгон малдаа эдюулhэн байнабди. Кукурузын ургасаар 500 тонно силос дарагдаа.

Түрүүшынгээ энэ амжалтые бүри арьбадхахын түлөө манай колхоз ерэхэ жэлдэ кукурузын тарилгые 240 га хүрэтэр үргэдхэхөөр хараална. Тарилгынгаа ехэнхиине фермэ шадарай шэнээр элдүүрилэгдэhэн газарта хэхэбди. Мүнөө манай звеногойхид шэлэжэ олоhон участогуудаа хоёр дахин парлаа.

Ерэхэ жэлдэ кукурузын баян ургаса хуряахын тула үбэлэй агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые саг болзор соонь, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэбди. Манай эндэ полинуудаа горхоной уhаар уhалха арга үгы юм. Тиимэhээ үбэлдөө саhа ехээр тогтоохын ба хабартаа hайрамай уhаар газараа уhалхын түлөө мүнөө бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэжэ байнабди. Тарилга хэхэдээ минеральна, иланхаяа нютагай үтэгжүүлгэ шадаал hаа элбэгээр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Тиимэhээ бидэнэр фермын hаалишадтай сугтаа полидсо мүнөөнhөө наг шэбхэ гаргажа захалаабди.

Тарилгын дүтэлхэдэ үрэhэеэ нара hалхинда байлгажа, шанаржуулха шухала. Юуб гэхэдэ, орой хабар болоходо шанаржуулагдаагүй, дулаасуулагдаагүй үрэhэн хүрьhэн соо ехэ ургангүй удаан хэбтэдэг юм.

Кукуруза ургуулгын агротехническэ заабари наринаар сахяа hаа, ургасын хойноhоо зүбөөр харууhалаа hаа, кукурузын үндэр баян ургаса ургуулжа шадахабди.

Ж. Балсанов, Зэдын аймагай Боргойн сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой кукуруза ургуулгын звеногой звеньевод.

Һү, ноohо, мяха бүри ехээр абахабди

КПСС-эй ЦК-гэй январска Пленумэй шиидхэбэрине бэелүүлэн, Иволгын аймагай «Коммунизм» колхозой малшад ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ малай тоо толгойе олошоруулха ба ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар горьтой амжалта туйлаба. Жэшээлхэдэ, мал үсхэбэрилхэ жэлэй түсэб хонёор—100,5 процент, эбэртэ бодо малаар—107 процент (тэрэ тоодо үнеэдээр—101 процент), гахайгаар — 105 процент (тэрэ тоодо эхэ гахайгаар —118 процент), шубуугаар—105 процент, адуу морёор—109 процент дүүргэгдэhэн байна. Колхоз малажалай продуктнуудые гүрэндэ саг болзортонь тушааагаа.

Малажалаймнай гол hалбаринь хони үсхэбэрилгэ болоно. Ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ элдүүрииин газарай 100 гектар бухэндэ 113 килограмм гэхэ гү, али хонин бухэнhөө 2,2 килограмм ноohон хайшалагдаба. Ингэжэ манай колхоз 36 центнер ноohо үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ ехээр гүрэндөө тушааhан байна. Хонишодой зарим бригаданууд, жэшээлхэдэ, Д. Батомункуевай, Д. Ганжуровай хүтэлбэрилдэг бригаданууд хонин бүриhөө 3—3,6 килограмм ноohо хайшалhан, 100 эхэ хонин бүриhөө 104 хурьга абажа түлжүүлhэн байгаа.

Ажахын жэлэй дүнгүүдэй гаргагдахадань 26 түрүү хонишодто ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон, 60 килограмм ноohон, 29 хонин үгтэбэ.

Үнгэрэгшэ үбэлэй шанга хүйтэнэй ба зунай гандуу халуун сагташье манай хонишод эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр ажаллаа. Тэрэнэй ашаар хони үсхэбэрилхэ ба тэрэнэй ашаг үгэлгые дээшэлүүлхэ талаар түрүүшын амжалта туйлагдаhан байна. Мүн хонишодой бригадануудта ажалай эмхидхэл hайжараа, Хонидоймнай ноohон hайн шанартайгаар, богони болзорто хайшалагдаа hэн. Хоёр агрегадаар 7.428 хонинной ноohо 16 үдэр соо хайшалаа hэмди. Энэ хадаа манай хонишодой, Саянтын МТС-эй механизаторнуудай эршэмтэйгээр ажаллаhанине харуулна.

Колхозоймнай хонишод хонидойнгоо үүлтэр саашадань hайжаруулха талаар горьтойхон хүдэлмэри хээ. Үнгэрэгшэ хабар бонитировко хэгдэжэ, хонид ноohонойнгоо зэргээр, шанараар илгагдаhан юм. Тиихэдэ холисогүй нэгэ янзын нарин ноohотой 100 толгой түлгэ ба зуhаг хонид шэлэгдэжэ, тусгаар отара болгогдоhон байна.

Энэ намар хонидоймнай отаранууд томодхогдобо. Эхэ хонидой ба түлгэнүүдэй отаранууд 400—500 толгойгоор, эрьe хонидойхи 500—800 толгойгоор бүридүүлэгдэбэ. Тиигээд мүнөө хонишоднай хонидойнгоо үбэлэй байрануудые дулаалжа, заhабарилжа захаланхай. Хонидоо hайнаар ороондо оруулха зорилготойгоор тарианай поли дээгүүр адуулжа, таргалуулнабди.

Хонидые искусственнаар үрэжүүлхэ пункт энэ жэлдэ түрүүшынхеэ нээгээбди. Тэрэмнай сентябрьда хүдэлмэрилжэ эхилээ. Искусственна аргаар үрэжүүлгэ эмхитэйгээр ябуулhанай ашаар февраль соо хонидоо олоор хурьгалуулжа эхилхэ байнабди.

Манай колхоз хони үсхэбэрилгээр яhала hайн үрэ дүнтэй. Һаяхан үнгэрэгдэhэн аймагай хүдөө ажахын выставкэдэ хонинноймнай фермэ үргэнөөр харуулагдаба.

Колхоздо ашаг ехэтэй хони үсхэбэрилхын хажуугаар, эбэртэ бодо мал, иланхаяа hү ехэтэй үнеэдые үсхэбэрилхэ гэжэ шиидэhэн байгаабди. Зүгөөр, ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ hү hааха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүйбди. Гэбэшье, урда жэлэйхитэй сасуулаа hаа, үнеэн бүхэнhөө hү hаалга 55 процентээр дээшэлүүлэгдэhэн байна. Энээнэй ашаар урда жэлэйхиhээ 130 центнер hүн үлүү ехээр гүрэндэ тушаагдаба. Малай харууhалга болон эдеэлүүлгые ниилээд hайжаруулhанай, зунай hарануудта нэмэлтэ тэжээл үнеэдтэ эдюулhэнэй ашаар нэгэ хахад дахин hү үлүү ехээр hаажа шадаабди. Һүнэй-товарна фермэнүүдтэ үдэрэй гурим тогтоонхойбди. Тэрэнэй-ёhоор малаа нэгэ үедэ бэлшээдэг, hаадаг болообди. Үнеэдые зүбөөр hааха, тугаллуулха, үнеэдые хаhа саг соонь шэргээхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулнабди.

Һаалишадай социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүд арбан хоног бүхэндэ гаргагдана. Ажахын жэлэй хоёрдохи хахадhаа захалаад колхоз шадарайнгаа үзэсхэлэнтэ hайхан газарта эмхидхэгдэhэн hаалишадай амаралтын байшанда 3—5 хоногто амарха путёвко эрхим hаалишадтаа үгэнэбди. Энэ амаралтын байшанда үнгэрэгшэ зундаа 30 гаран hаалишад амарhан байна. Эдэ бүхы хэмжээнүүд hү hаалгые дээшэлүүлхын түлөө манай hаалишадай урма зоригые үшөө ехээр бадаруулаа. Жэшээлхэдэ, племенной фермын hаалишад Бадма-Цыбик Норбоева, Радназан Гармаева үнеэн бүхэнhөө 2190—1965 литр hү hааба. Эдэ нүхэд hү ехээр hааhанайнгаа түлөө ажалай нэмэлтэ түлбэридэ 5—8 центнер hү абаа. Тиихэдэ hаалишад Е. Вампилова, Ц. Гармаева мүн лэ амжалта туйлаба. Тэдэнэр нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриhөө 1180—1384 литр hү hаагаа. Тиигэжэ эдэ түрүү hаалишадай ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон 4—6 центнер hү абанхай.

Ажахын жэлэй дүүрэхэдэ hүнэй-товарна фермэнүүдэй 37 түрүүшүүл, тэрэ тоодо 22 hаалишад ажалай нэмэлтэ түлбэри абаhан байна. Манай түрүү hаали[illegible] [illegible]мжалта ба хүдэлмэриин дүй дүр[illegible]рэhөө харахада үнеэдhээ hү [illegible] [illegible]hадаг болохо арга бии байна. Тии[illegible] [illegible]э үшөө нэгэ hүнэй-товарна фермэ эмхидхэд, дүрбэн МТФ-тэй болохо, үнеэдые hаhа hаhаарнь, үүлтэр үүлтэрээрнь илгаха гэжэ шиидээбди. Фермэнүүдтэмнай 2141 толгой эбэртэ бодо мал бии. Тэдэмнай 17 ондоо газарта байрладаг байгаа. Иимэ тарүу байдалтай байхадань колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй, зооветеринарна мэргэжэлтэдэй ба фермэнүүдые даагшанарай малайнгаа байдалые шалгаха, малшадайнгаа хүдэлмэридэ туhалха ябадалые түбэгтэй болгодог hэн. Нэгэ МТФ шэнээр эмхидхэhэмнай байдал тад ондоо болонхой. Фермэ бүхэн 500 толгой эбэртэ бодо малтай, тэрэ тоодо 180 үнеэтэй болоо. Фермэ бүхэнэй гүүртэнүүд бэе бэедээ hураггүй ойро болгогдобо. Племенной фермэ, hаамхай үнеэдэй гүүртэнүүд колхозой центртэ гү, али хүн зоной олороо hуудаг тосхонуудта дүтэ байлгагдана.

Үнеэдые шэмэтэ тэжээлээр, иланхаяа силосоор хангаха гэжэ оролдонобди. Республика дотор кукуруза ургуулха үүсхэл гаргагшадай нэгэниинь манай колхоз байhан юм. Үнгэрэгшэ хабар 502 гектар кукуруза тарижа, муу бэшэ ургаса абаабди. Га бүхэнhөөнь 300 гаран центнер ногоон тэжээл абтаhан байна. Силос дараха 8 барилга (траншей, пабтар башни) шэнээр түхеэрэгдэжэ, **1200 тонно hайн шанартай силос дарагдаа. Мүн огородой эдеэнэй үлөөдэhэн болон бусад зүйлнүүдээр үшөө 800 шахуу тонно силос дараhан байнабди. Эдэ бүгэдын ашаар племенной үнеэдтэ 10—10 тонно, нютагай үүлтэрэй үнеэдтэ 2—3 тонно силос хүртөөхэ аргатай болообди.** Мүн концентрированна тэжээл элбэгээр бэлдэхэ байнабди, ингээд байхадаа үнеэдhээ hү ехээр hаажа шадахабди.

Манай артелиинхид гахай үсхэбэрилгээр үшөө ехэ юумэ хэжэ шадаагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Бидэнэр 80 центнерhээ доошо бэшэ татадаг 100 гахай шахажа таргалуулха түсэбтэй аад, 60 гаран центнер татаха 60 гахай шахаабди. Гахайнуудые олоор шахажа, тарган мяха ехээр абахын ба гүрэндөө тушаахын тула поршоонхонуудые түлжүүлхэ, бэежэhэн гахайнуудые шахаха хоёр таhалгатай шахалгын тусхай пункт эмхидхэжэ байнабди. Ингээд байхадаа, тус бүридөө 80 килограммhаа доошо бэшэ татадаг 50 гахай квартал бүхэндэ шахажа, гүрэндөө тушааха ба худалдаха аргатай болохобди. Энэ зорилгоёо бэелүүлхэ арга боломжо манайда бии.

Манай артелиин гэшүүд иланхаяа малшад, ажахын жэлэй дүнгүүдhээ тобшолол хэжэ, малайнгаа тоо толгойе бүри олошоруулха, ашаг шэмыень улам дээшэлүүлхэ зорилгоор манай үбэлжэлгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахын тула эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

Л. Дабаев, Иволгын аймагай «Коммунизм» колхозой зоотехник.

Колхозой ажахын хүгжэлтэдэ МТС-эй шиидхэхы үүргэ

Ороohо тарианай ургаса ба малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар hүүлэй жэлнүүдтэ парти, правительствын табиhан зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тула Темлюйскэ МТС-эй механизаторнууд Кабанскын аймагай колхозшигуудтай хамта шангаар тэмсэжэ байна. Һүүлэй хоёр жэл соо аймагай олонхи колхозуудай нийтын ажахы, тэрэ тоодо малажал ниилээд хүгжөбэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ ба бэрo газар ашаглаhанай, хуушан полинуудай ургаса дээшэлүүлхын тула ниилээд ехэ хүдэлмэри хэhэнэй ашаар мүнөө жэл манай МТС-эй харьяата колхозууд ороohо тарианай hайн ургаса хуряагаа. Аймагай колхозууд гектар бүриhөө дундa зэргээр 11 центнер таряа хуряаба. Зарим түрүү колхозууд, жэшээлхэдэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз ороohото культурануудайнгаа гектар бүриhөө 12,8 центнер, тэрэ тоодо шэнисын полинуудай гектар бүриhөө 14 центнер ургаса хуряагаа. Мүн тэрэшэлэн Кировэй, Ленинэй, Маленковой нэрэмжэтэ колхозууд хэзээ хэзээнэйхиhээ баян ургаса хуряаба. Зарим колхозууд үргэлжэ ехэ полинууд дээрэhээ ороohото культурануудай эрхим дээдэ ургаса хуряагаа. Жэшээлхэдэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхозойхид 608 гектарай га бүриhөө 19,4 центнер шэнисэ хуряаhан байна. «Коммунизм» колхоздо 202 гектар шэнисын полиин га бүриhөө 16,5 центнер, Хрущевой нэрэмжэтэ колхоздо мүн лэ шэнисын 126 гектар полиин га бүриhөө 19,2 центнер ургаса хуряагдаба. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой таряанажалай бригадынхид үргэлжэ нэлэнхы 315 гектар талмай дээрэ агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудые хүсэд дүүрэнээр бэелүүлжэ, га бүриhөө 20 центнер шэнисын ургаса хуряагаа.

Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, манай колхозууд ороohо тарианай ургасые саашадань дээшэлүүлхэ аргатай байна. [illegible]

ургаса ургуулагдана. Жэшээлхэдэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхозойхид 80 гектар дээрэ нэгэ жэлэй ногоо тариад, га бүриhөөнь 70 центнер ургаса хуряагаа. Маленковой нэрэмжэтэ колхоздо 48 гектар дээрэhээ га бүриин 78 центнер нэгэ жэлэй ногооной ургаса хуряагдаа. Мүн энэ колхоздо 4 гектар полиин га бүриhөө 300 центнер турнепс хуряагдаhан байна.

Манай аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд гүрэнэй үгэhэн баян техникые бүтээсэ ехэтэйгээр ашагладаг болоо. Тиигэжэ энэ жэлдэ хабарай тарилгые богони болзор соо, шанар hайнтайгаар үнгэргэhэн байна. Хабарай тарилга бүхыдөө майн 28-да, тэрэ тоодо шэнисын тарилга майн 15-да дүүргэгдээ hэн. Урда жэлэйхидээ орходоо аймагай колхозуудай тарилгын талмай 1323 гектараар үргэдхэгдөө.

Энэ жэлдэ хүдөө ажахын культурануудые тариха шэнэ, түрүү арга үргэнөөр хэрэглэгдэбэ. Ороohото культурануудай хахадhаа ехэнхинь хэрээhэлүүлэн ба нарин рядтайгаар таригдаа. Үрэhэнэй тариан бүлтадаа сортовой, хоёрдохи классhаа доошо бэшэ шанартай байhан юм. Үрэhэнэй тарианай гурбанай хоёр хубиhаа ехэнхинь газаа наранда гаргагдажа, дулаасуулагдаhан байна. Гадна, тарилгын урда тэд ороohото культурануудай бүхы үрэhэ хүрэнгэ хэрээр угаагдаа hэн.

Аймагай колхозуудай нийтын ажахын хүгжэлтэдэ машинно-тракторна станци шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ. Хүдөө ажахын шухала шухала хүдэлмэринүүд гол түлэб МТС-эй хүсөөр хэгдэдэг болоо. Хабарай тарилгын, үбhэ, тарианай ургаса хуряалгын үедэ машина техникые бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэhэнэй ашаар МТС-эй тракторна хүдэлмэриингөө энэ жэлэй түсэбые октябриин 20-до 118,3 [illegible] [illegible] Константин Поломошиной хүтэлбэрилдэг бригада условно трактор бүхэнөөр 859 гектар газар элдүүрилжэ, жэлэйнгээ түсэбые 130 процент дүүргээ.

Ургаса хуряалгын үедэ колхозшигууд болон механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрhэнэй ашаар аймагай колхозууд гүрэндэ уялгата ёhоор, мүн МТС-эй хүдэлмэриин түлөө таряа тушааха, гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэбөө саг болзортонь дүүргээ.

Энэ жэлэй хабарhаа хойшо манай механизаторнууд ерэхэ жэлэйнгээ тарилгада эршэмтэйгээр бэлэдхэжэ эхилhэн байна. Бургааhа hөөгүүдые сэбэрлэжэ, намаг хатаажа, 3432 гектар шэнэ газар элдүүрилэгдээ, эртын пар хахалха түсэб 120 процент, намарай пар хахалха түсэб 122 процент дүүргэгдөө.

Малажалай ажал ехэтэй хүдэлмэри механизацилха талаар манай механизаторнууд энэ жэлдэ мүн лэ горьтой хүдэлмэри хэбэ. Хоёр колхозой hүнэй-товарна фермэнүүдые гүйсэдөөр механизацилжа байнабди. Тэдэ фермэнүүдтэ уhа абаха, тэжээл буйлуулха, байра соогуур наг шэбхэ, үбhэ тэжээл зөөхэ хүдэлмэри хуу механизмын хүсөөр хэгдэдэг болохонь. Гадна, энэ жэлдэ колхозуудай малажалай фермэнүүдтэ 46 кормозапарник, уhа гаргаха 10 насос, ороohо таряа үйрүүлхэ ба татаха 12 тээрмэ болон бусад олон механизмууд тодхогдоо. Бидэнэр саашадаа малажалай фермэнүүдые механизацилха талаар үшөө ехэ хүдэлмэри хэхээр хараалнабди.

Мүнөө манай механизаторнууд малайнгаа үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлгэдэнь колхозшигуудтаа бүхы шадалаараа туhалжа байна. Малайнь хуушан байрануудые hэлбэн заhалсажа, дулаалалсажа, үбhэ тэжээлыень фермэнүүдтэнь зөөлсэжэ байнхай. Мүн тэрэшэлэн ба[illegible]

А. Капустин, Темлюйскэ МТС-эй главна агроном.

Хүдөө ажахын республиканска выставкэ мүнөөдэр Улан-Удэ городто нээгдэхэнь.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хүдөө ажахын шэнэ техникэ — выставкын экспонадууд. Наада таладанъ—силос хуряагар «СК-2,6» гэжэ маркын комбайн.

А. Мантаевай фото.

Эхэ гахай бүриhөө 20 поршоонхо абахабди

Манай «Красный партизан» колхоз энэ жэлдэ та[illegible]ряалангай 100 гектар бүридэ 4,4 центнер гахай мяха абаhан байна. Энэмнай тон бага гээшэ. Т[illegible] саашадаа гахай улам олоор үдхэжэ, тариалан[illegible] 100 гектар бүхэндэ гахайн тарган мяха ехээр аба[illegible]даг болохо аргатайбди. Яахадааб гэхэдэ, манай фермэдэ олониие бэшэ hаа, томо сагаан үүлтэрэй гахайнууд бии. Үнгэрэгшэ жэл дүршэл ехэтэй гахайшан Намжил Найдановатай хүдэлмэрилхэдэ 13 эхэ гахайhаа 253 поршоонхо гэхэ гү, али эхэ гахай бүриhөө 19,4 поршоонхо абажа, бүрин бүтэнээр тэнжээhэн байнабди.

Бидэнэр гахайнуудаа жэлдээ 2 дахин түрүүлнэбди. Эдихэдээ hайн, бэеэр томо эмэ гахайнуудые шэлэжэ, hайн үүлтэрэй азарга гахайда табинабди. Түрэхэ гахайе дан ехээр таргалуулhанай хэрэггүй. Тиимэhээ бидэнэр зоотехнигэй заабариин ёhоор гахайнуудые эдеэлүүлдэгбди. Мүн азарга гахайе ехээр шахалтагүй, юуб гэхэдэ, таргалхадаа гахайн бэе hулардаг, бошхо болодог юм. Хээлитэй болоhон гахайе түрүүшээр hайса эдеэлүүлээд, түрэхэ дүтэлхэдэнь боро тэжээл ехээр эдюулхээ болижо, hайн шанартай, шэмэтэй тэжээл бага багаар, үдэртөө олон дахин эдюулнэбди. Тиигээд гахайе зундаа бэлшээри дээрэ, үбэлдөө уужам байра соонь ходо ябуулжа байдагбди. Гахайн тэжээлэй нормодо хартаабха, турнепс, ороohон, hүн оролсоно. Эдэ тэжээл hайса буйлуулжа эдюулнэбди.

Гүлгэлхэ үедэнь гахайнуудаа үдэр hүнигүй hайнаар харууhалдаг байнабди. Гахайн түрэхэтэй сасуу hүтэй байхынь тула тэжээлэйнь нормые ехэ болгожо, шэмэтэ тэжээл эдюулдэг байнабди. Һүндэ гараhан сээжын поршоонхо нүгөөдүүлдээ газаашалагдажа, хүхөө буляалгажа, сададаггүй. Тиим[illegible] поршоонхые барижа хүхүүлнэбди.

Поршоонхын 8—10 хоноhон хойно нюхаhан хартаабха эдюулжэ hурганабди. Саашадаа поршоонхонуудтаа боро тэжээл эдюулээд, 2—2,5 hараа[illegible] болоходонь, эхэhээнь hалгаанабди.

Зүгөөр гахай үсхэбэрилгэдэ үшөөл багаар анхарал хандуулагдадаг, бидэнэртэ мэргэжэлтэд саг ургал[illegible]жэ туhаламжа, заабари үгэдэггүй байна. Манай колхоздо, мүн бэшэ тээшье гахай үсхэбэрилгэ хангалтагүй. Гахаймнай байра яhала типовой [illegible] hаа, зосоогоо түхеэрэлгэ муутай, харанхы, шингэ[illegible] таhалгануудынь мууданхай юм. Мүн хартаабха, турнепс болон бусад шэмэтэ тэжээл хадагалха пэшэнтэй гэргүйбди. Энэ шалтагаанhаа хартаабха, турнепс үбэлдөө хүлдэшэдэг. Тэжээлэй кухни [illegible] кормозапарник тодхогдоогүй дээрэhээ тэжээл бүйлуулхын тула тон ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

Саашадаа дутуу дунданууда усадхажа, гахайн мяха ехээр абадаг болохо ёhотойбди. Ажахын энэ жэлдэ эхэ гахай бүриhөө 20—22 поршоонхо абаха гэжэ шиидээбди.

Хүдөө ажахын республиканска выставкэ дээрэ түрүү гахайшадтай уулзажа, дүй дүршэлыень хаал[illegible] абаха хүсэлэнтэйб.

Фекла Белоусова, Хоринин аймагай «Красный партизан» колхозой гахайшан.

Хони үсхэбэрилгэhөө эгээн ехэ олзо абанабди

Зэдын аймагай, иланхаяа манай колхозой эр[illegible] байдалда хони үсхэбэрилгэ тон ехэ удхашанартай байна. Юуб гэхэдэ, эндэ хони үсхэбэрилхэ арга боломжо ехэ. Газар дайда элбэг, бэлшээри hайн. Мүн хонид үбэл зунгүй уhаар хангагдадаг.

Хони үсхэбэрилгэ манай колхозой эгээн олзо ехэтэй hалбари мүн. Ажахын үнгэрhэн жэлдэ хонин үсхэбэрилхэ түсэб дүүргэгдээ. Колхознай хонин бүриhөө дунда зэргээр 2 килограмм ноohо хайшалаа. Тиихэдэ зарим отарын хонишод бүри ехэ ноohо хайшалhан байна. Жэшээлхэдэ, нүхэр Тугдуров, Норбоев, Донжитов болон бусадай отаранууд хонин бүриhөө 2,5 килограмм ноohо абаhан байха юм. Хони үсхэбэрилгэhөө олзо ниилээд ехээр оруулагдадаг болобо. Энэ жэлдэ 568150 түхэригэй олзо оруулагдаа.

Табанжэлэй түсэбэй ёhоор манай колхоз 1960 ондо 43 мянган хонитой болохо байна. Иланхаяа эхэ хонид олошоруулагдаха юм. Хониднай ехэнхидээ шэрүүбтэр ноohотой. Тиимэhээ тэдэнэй үүлтэрые hайжаруулгада ехэ анхарал хандуулагдана. 1956 оной октябриин 1-дэ 22500 толгой хонитой болохобди. Тэдэнэймнай хахадынь шахуу нарин, нарибтар ноohотой болгогдохо юм.

Түл олоор абажа, hайнаар түлжүүлхэ шухала. Мүнөө жэлдэ 100 эхэ хонин бүриhөө 90 хурьган абтаха. Тэрэниие туйлахын тула ороондо оруулагдаагүй хонидые ноябриин 1-hээ декабриин 1 хүрэтэр алтайска үүлтэрэй хусануудаар искусственна аргаар үрэжүүлхэ байнабди. Хурьгад кошарно-базова аргаар түлжүүлэгдэхэ. Тэрээндэ бэлэдхэл хэгдэжэ эхилээдэнхэй. Тэрэшэлэн малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэл гол түлэб дүүргэгдээ. Тэжээл малай байрануудта зөөгдэнэ.

Үбэлэй сагта хонидые тарган байлгаха, тэдэндэ hайн тэжээл эдюулхэ шухала. Хамагай түрүүн бэлшээрине зүбөөр хэрэглэхэ, уhалуури эмхидхэхэ, хонидто, иланхаяа түрэхэ хонидто концентрат, силос, бүдүүн тэжээл, дабhа гэхэ мэтые дутамаггүйгөөр үгэхэ байнабди. Үбэлдөө түрэхэ хонидо сүүдхэдэ 300 грамм концентрат, 500 грамм силос, 2 килограмм бүдүүн тэжээл үгтэхэ.

Хонидоо хүшэ шадал hайнтайгаар, гарза хорогүйгөөр ондо оруулаад байхадаа хонин бүриhөө дунда зэргээр 2,5, тэрэ тоодо нарин ноohотой хонидhоо—4,2, нарибтар ноohотой хонидhоо—3, шэрүүбтэр ноohотой хонидhоо—2 килограмм ноohо хайшалха болонобди. Тиигэжэ элдүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 100 килограмм ноohон, 15 килограмм хонинной мяхан абтаха байна.

Ц. Мункуев, Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ.

Франциин, Англиин, Советскэ Союзай болон США-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн

Министрнүүд зүбшэхэ зүйлэй нэгэдэхи пунктые хэлсэжэ эхилбэ

ЖЕНЕВА, октябриин 28. (ТАСС-тусхай корреспондент). Түрүүн мэдээсэгдэһэн ёһоор, Франциин, Англиин, Советскэ Союзай болон США-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд мүнөөдэр, хоёрдохи заседаниня хэхэ гэжэ сутларба. Г. Макмиллан түрүүлэгшээр һууба.

Европейскэ аюулгүй байдал ба Германи гэһэн зүбшэхэ зүйлэйнгөө нэгэдэхи пунктые министрнүүд хэлсэжэ эхилбэ.

Англиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Г. Макмиллан түрүүлэн үгэ хэлэбэ.

Англиин делегациин һанадаг ёһоор, Германи дотор сүлөөтэ һунгалтануудые шадаал һаа түргэнөөр хэхэ шухала гэжэ тэрэ мэдүүлээд, энэ хэлсэгдэжэ байгаа асуудалай хоёрдохи хубиһаань эхилбэ.

«Иденэй түсэб» гэжэ мүнөө нэрэтэй болоһон документ соо өөһэдынгөө һанамжануудые бидэнэр Берлинскэ зүблөөн дээрэ найруулаа бэлэй гэжэ Г. Макмиллан хэлэбэ. Энэ түсэбэй ёһоор, һунгалтануудай дүнгөөр ассамблей шадаал һаа түргөөр зарлагдаха ёһотой. Ассамблеин түрүүшын зорилгонь шэнэ Германиин конституцине зохёохо ябадал болохо байна. Энэ конституциин абаһанаар, тэрэнэй үндэһөөр ниитэгерманска правительство байгуулагдаха байна. Тус тус единицэнүүд болохо Германска Федеральна Республикын ба Баруун Германиин байгуулалта аргагүй болоторынь федеральна правительствын ба «баруунгерманска засагаархидай» (ГДР-эй правительствые Г. Макмиллан тиигэжэ нэрлэһэн байна. — Ред.) түлөөлгэ энэ правительствода удаа дараалан үгтэхэ байна.

«Иденэй түсэбэй» ёһоор, ниитэгерманска правительство дотоодын ба политикын асуудалнуудые шиидхэхэ эрхэтэй байха, Федеральна Республикын ба Зүүн Германиин абаһан уласхоорондын бүхы уялгануудые өөрынгөө һайшаан абаха гү, али буруушааха эрхэтэй байха ёһотой; гэжэ саашань Г. Макмиллан һануулба. Энэ түсэбэй ёһоор сүлөөтэ һунгалтануудай ба эбэй договор баталхын хоорондохи үе соо мүнөө оролсожэ байгаа гүрэнүүд сэрэгүүдээ байлгаха талаар, Берлин тушаа, Германида бүхыдэнь хамаатай асуудалнуудай тушаа, мүн эбэй договор баталха тушаа өөһэдынгөө эрхэнүүдые хадагалха ёһотой.

Өөһэдынгөө нэгэдэлые немецүүд өөһэдөө эмхидхэхэ зэргэтэй гэһэн В. М. Молотовой үсэгэлдэр хэлэһэн үгэнүүдые ехэ ханалтатайгаар шагнаба гэжэ Макмиллан мэдүүлээ. Тэрэнэй тулада гансал арга боломжо бии юм, гэбэл: сүлөөтэ һунгалтануудые үнгэргэхэ ябадал болоно гэжэ Макмиллан хэлэбэ. Энэ зорилгоор Англиин, Франциин ба США-гэй делегацинууд өөһэдынгөө дурадхалнуудые оруулна гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Тэдэ дурадхалнуудай гол зорилгонь гэхэдэ, Советскэ Союзда аюулгүйн мэдэрэл бии болгохо ба Германиин нэгэдэлые зүбшөөхэ арга боломжо тэрээндэ үгэхэ ябадал болоно гэжэ Г. Макмиллан тэдэ дурадхалнуудаа зүблөөндэ хабаадагшадта найруулха зуураа найдуулан хэлэбэ. Эдэ дурадхалнуудые советскэ делегаци анхаралтайгаар хараад үзэхэ бэзэ гэжэ найдаһанаа Г. Макмиллан мэдүүлбэ. Бидэнэй талаһаа тааралжатай болобол өөһэдынгөө талаһаа ямаршье заһабаринуудые, һайн дурадхалнуудые хаража үзэхөөр бэлэмди гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Һүүлээрнь Макмиллан гурбан гүрэнэй дурадхалнуудай текстые уншажа үгэбэ.

«Германиие нэгэдүүлгэ ба аюулгүй байдал» гэһэн гаршагтай зүбшэхэ зүйлэй нэгэдэхи пунктаар (зүбшэхэ зүйлэй нэгэдэхи пунктнь «Европейскэ аюулгүй байдал ба Германи» гэһэн асуудал байха гэжэ хэлсэгдэһэн болобошье һаа) Франциин, Англиин ба США-гэй правительствонуудай дурадхалнууд дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: «Үнгэрһэн жэлдэ гурбан правительствонууд Иденэй түсэбэй ёһоор дурадхалнуудые оруулаа һэн. Энэ дурадхалнууд арадуудай эрхые ба тус тус хүнүүдэй сүлөөе хүндэлхэ зарим байдалда өөрынгөө нэгэдэлые бэелүүлхэ арга германска арадта олгоно. Тэдэ гүрэнүүд тус дурадхалнуудаа хабсаргагдаһан документ дотор дахин оруулна.

Бүхы Германи дотор нэгэ правительство бии болгохо сүлөөтэ һунгалта хадаа германска асуудалые шиидхэлгэдэ германска арадай хабаадалсаха бодото арга болоно. Энэ зүблөөнэй үедэ үгээ гол зүйлнүүдтөө ойлголсоо һаа, һунгалтын тухай хуулида, мүн һунгалта ябуулгада хабаатай асуудалнуудые удаа саатуулангүйгөөр гуримшуулжа болохо байгаа. Иимэ һунгалтануудай бүри 1956 ондо хэгдэжэ болоһэн».

Баруунай гурбан гүрэн «Европейскэ аюулгүй байдалай системэдэ оролсоһоо һанаатай бэшэ байна. Энэ системэ правительствонуудые толгойлогшонорой конференци дээрэ Советскэ Союзай дурадхаһан ёһоор, Германиин хубааралые болюулжа шадахагүй байна» гээд өөһэдынгөө дурадхалнууд дотор баруун гурбан гүрэнэй правительствонууд саашань заана.

Атлантическа бүлэглэл ба баруунеуропейскэ союз «миил бэеэ хамгаалгын организацинууд» мүн, «хэрбээ нэгэдэмэл Германи эдэ организацинуудта оролсохо гэжэ шиидээ һаа, тус организацинуудай тогтооһон хизаарлалтанууд ба хиналта Советскэ Союзай аюулгүй байдалые һулаарулха бэшэ, заатагүй бэхижүүлхэ байна» гэжэ эдэ дурадхалнууд дотор дахин дабтагдан хэлэгдэнэ.

«Тииһээ тиитэр Германиин түргэнөөр нэгэдэлгэһээ советскэ талаһаа арсалтын гараха ямаршье шалтагаание усадхаха зорилгоор Франциин, Нэгэдэмэл Королевствын, Холбоото Штадуудай правительствонууд Советскэ Союзай правительствын түбэгшөөжэ байһаниие хараада абахын тула буулта хэхээр бэлэн байна гэжэ дурадхалнууд соо хэлэгдэнэ. Энэ зорилгоор, Иденэй түсэбэй үндэһөөр Германиие нэгэдүүлхэ тухай договор баталхатайгаа нэгэн хамта «Германиин нэгэдэлгэтэй дашарамдуулан тусгаар найдабаринуудтай договор» баталхые баруун гүрэнүүдэй правительствонууд дурадхана. «Хойто-атлантическа договорой организацида ба баруунеуропейскэ союзда нэгэдэмэл Германиин орохоёо шиидэмсээрнь» найдабаринууд тухай энэ договор эсэслэн «хүсэндөө орохо байгаа». Тиимэ болохолоороо, германска арадай хүсөөшье, хүсөөгүйшье һаань, баруун гүрэнүүдэй сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ нэгэдэмэл Германиин заатагүй орохо ябадалые баруун гурбан гүрэнүүд хараална. Франциин, Англиин ба США-гэй правительствонуудай дурадхалнуудта: «Германиин нэгэдэлгэтэй дашарамдуулан тусгаар найдабаритай договорой проект», «Германиие сүлөөтэйгөөр нэгэдүүлхэ түсэб (Иденэй түсэб)» гэһэн хоёр документ хабсаргагданхай.

«Тусгаар найдабаринууд» тухай договор «Иденэй түсэбэй үндэһөөр Германиие нэгэдүүлхэ тухай хэлсээнтэй нэгэн доро баталагдаха ёһотой». «Хүсэ хэрэглэлгэһээ арсалга», «сэрэгэй гү, али экономическа туһаламжа ямаршье агрессортэ үзүүлхэгүй» гэһэн уялгануудые алишье талын абаха тэхэ мэтын «тусгаар найдабаринууд» тухай тэрэ договор хараална.

«Тус тустаа ба хамтаараа хамгаалга» тухай проектын пункт хадаа бодото дээрээ бусадай газар дайдада өөрынгөө базануудые үлөөхэ арга боломжо баруун гүрэнүүдтэ олгоно. «Тус тустаа гү, али хамтаараа хамгаалгада энэ договор дотор һаад, хохидол ямаршье юумэн ушаруулхагүй гэжэ хараалатдаха байна. Энэ эрхэ ООН-эй Уставаар, тэрэ Уставтай зохилдуулан баталагдаһан договорнууд дотор хараалагданхай. Нүгөө талын зүгһөө зүбшөөлгүй һаа алишье талань нүгөө талынгаа газар дээрэ зэбсэттэ хүсэнүүдые үлөөхэ ёһогүй, тиин хамтаараа хамгаалга тухай хэлсээнүүдтэй зохилдуулан тус территори дээрэ эдэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй байха ябадалһаал гадна, бэшэ ушарта тэрэ талынгаа түйхаданъ зэбсэттэ хүсэнүүдээ тогтоогдоһон болзор соо гаргажа абаашаха байна».

Проект соо саашадаа иигэжэ хэлэгдэнэ: «НАТО-гой гэшүүн бэшэ ямаршье талада эсэргүүгээр, нэгэн доро тэрэнэй гэшүүн байһан алишье талын зүгһөө Европа дотор зэбсэттэ добтолтын болоо һаа энэ договор дотор хараалагдаһан эб найрамдалда ба амгалан байдалда аюул тохёолдуулха байна, энэ ушарта хамтын тус аюулда эсэргүүсэхын тулада бүхы таланууд зохихо хэмжээ абаха байна тэжэ алишье тала зүбшөөрхэ юм».

Зүгөөр, агрессидэ эсэргүүгээр абтаха хамтын хэмжээнүүд тушаа хэлэхэ болоо һаа, энэ проект «договорые бэелүүлхэ зорилгоор, талануудай хоорондоо минил консультаци хэлсэхэ» ябадал болошоно.

«Хамтын зүгһөө зүбшөөрэгдэн тодорхойлогдохо шатануудаар, байн байтараа» тэрэ договорой дүримүүдэй хүсэндэ орохо ябадалые энэ проект хараална.

Германиие нэгэдүүлгэ ба сүлөөтэ хэлсээнүүдые хэжэ нэгэдэмэл Германитай эбэй договор иимэ шатануудые гаража баталагдаха ёһотой гээд «Германиие сүлөөтэйгөөр нэгэдүүлхэ түсэб (Иденэй түсэб)» гэжэ нэрлэгдэһэн проект дотор заагдана гэбэл:

I. Бүхы Германи дотор сүлөөтэ һунгалта хэхэ.

II. Эдэ һунгалтануудай эсэстэ национальна суглаа зарлаха.

III. Конституциин проект зохёохо ба эбэй договор тушаа хэлсээнүүдые бэлэдхэхэ.

IV. Конституци баталан абаха ба ниитэгерманска правительство бии болгохо. Энэ правительство хэлсээнүүдэй ба эбэй договор баталалгын түлөө харюусаха ёһотой.

V. Эбэй договорой баталалга ба хүсэндөө оролго.

Энэ проект һунгуулиин хуулиие немецүүдэй өөһэдынь бэшэ, харин Франциин, СССР-эй, Англиин ба США-гэй бэлэдхэхэ ябадал хараална. Тиихэ зуура, «немецкэ экспертнүүдтэй хэлсэжэ үзэхэ, энэ зорилгоор Федеральна Республикын бундестагай, Советскэ зонын арадай палатын зохёоһон һунгуулиин хуулинуудые хараада абаха байна». Энэ хуули «Дүрбэн гүрэнэй зүгһөө һайшаагдаха ёһотой» гэжэ хараалагдана.

Һунгалтануудые гадаадын гүрэнүүдэй зүгһөө хинаха ябадал тус проект дотор хараалагдана. Проектын ёһоор, ажаглалта хэхэ комиссинууд «нейтральна оронуудай түлөөлэгшэдэй хабаадалтатайгаар гү, али хабаадалгагүйгөөр, зүблэхэ голостой байха эрхэтэйгээр немецкэ гражданинуудай хабаадалгатайгаар, дүрбэн гүрэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэхэ ёһотой».

«Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд нэн түрүүндэ энэ түсэб дотор найруулагдаһан ёһо гуримууд тушаа хэлсээ туйлаха ёһотой» гэжэ «Һунгалтануудые бэлэдхэхэ арга» тухай проектын бүлэг дотор заагдана. Хожомынь Германи доторхи дүрбэн гүрэнэй түлөөлэгшэдэй толгойлогшонорһоо гү, али тэдэ түлөөлэгшэдэй харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэдһөө бүридэһэн хүнүүдтэ тэдэнэр зохихо заабаринуудые үгэхэ байна. Эдэ хүнүүд шухала тодорхойлгонуудые оруулан, тус ёһо гуримуудай хэрэглэгдэхэ аргануудые зохёон олохо ба элидхэлые үзэмжэдэ табиха байна». Энэ элидхэл дотор, жэшээнь, ниитэгерманска һунгуулиин хуулиин проект, һунгалтануудые хиналгада хабаатай тодорхой зууршалгануудые оруулагдаха ёһотой.

Национальна зүблөөнэй бии болгоһон ниитэгерманска правительство «Федеральна Республикын ба Германиин Советскэ зонын өөһэд дээрээ даажа абаһан уласхоорондын эрхэ ба уялгануудые һайшааха гү, али буруушааха ябадал шиидхэхэдээ сүлөөтэй байха, мүн тэрэшэлэн уласхоорондын бусад хэлсээнүүдые дураараа сүлөөтэйгөөр баталжа байха ёһотой» гэжэ проект дотор хэлэгдэнэ.

Гэбэшье, «энэ түсэбые (ондоогоор хэлэбэл «Иденэй түсэбые.—Ред.). бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан, национальна зүблөөнэй, ниитэгерманска сааг зуурын засагаархидай, ниитэгерманска правительствын баталан абаһан шиидхэбэринүүд дүрбэн зүгһөө баталагдахагүй байна. Эдэ шиидхэбэринүүд дүрбэн гүрэнэй имагтал олонхи голосуудаар арсагдажа шадаха байна».

Германитай дайнай байдалда байһан бүхы гүрэнүүд гү, али эдэниие халажа абаһан гүрэнүүд Германитай эбэй договор баталха ёһотой гэжэ түгэсхэлдэнь тэрэ проект дотор хэлэгдэнэ.

Удаань ниитэевропейскэ аюулгүй байдал тухай асуудалаар **В. М. Молотов** мэдүүлгэ хэбэ. Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха тухай ниитэевропейскэ договорой гол ёһо гуримууд тухай СССР-эй делегациин дурадхалые В. М. Молотов зүблөөнэй үзэмжэдэ табиба. Гурбан гүрэнэй зүгһөө Г. Макмилланай оруулһан дурадхалнууд тушаа В. М. Молотов хэдэ хэдэн ажаглалта хээ. Зүблөөнэй үзэмжэдэ Г. Макмилланай табиһан документын зарим дурадхалнууд саашадаа зүбшэн хэлсэгдэхээр байна, тиин советскэ делегаци тэдэниинь анхаралтайгаар шэнжэлжэ үзэхэ байна гэжэ В. М. Молотов хэлэбэ. (В. М. Молотовой хэһэн мэдүүлгэ, СССР-эй делегациин оруулһан дурадхал манай газетын мүнөөдэрэй номерто толилогдобо).

Г. Макмилланай оруулһан дурадхалнуудые США суг бэшэлсэһэн байна, тиин Г. Макмилланай найруулан хэлэһэнтэй США-гэй делегаци һаналаа нэгэдэнэ гэжэ һүүлээрнь үгэ хэлэһэн **Д. Даллес** мэдүүлбэ.

Хожомынь Д. Даллес, В. М. Молотовой хэһэн зарим ажаглалтануудтушаа, жэшээнь, баруун гүрэнүүдэй сэрэгэй бүлэглэлнүүдые Молотовой ямараар тодорхойлон харуулһан тухай тогтожо хэлэбэ. Эдэ бүлэглэлнүүд «аюулгүй байдалые хамтаараа сахиха нэгэдэлнүүд» мүн гэжэ Даллес мэдүүлбэ.

Эдэ асуудалнуудаар манай правительствонуудай хоорондо һаналай алгасаанууд бии гэжэ, тэдэ бүхы алгасал мүнөө дээрээ зайсуулхын аргагүй тээшэ ха гэжэ мэдэрнэб гээд Даллес хэлэбэ.

Сэрэгэй бүлэглэлнүүдые байгуулха политикые зүбтүүлхэ гэһэн өөрынгөө ходо дурдадаг һаналыё Даллес дахин дабтаба. Баруун оронуудай сэрэгэй бюджедүүд 1948 ба 1954 онуудай туршада тон ехэ болоо гэжэ Даллес мэдэрээ.

Аюулгүй байдал тухай пактнууд баталагдахадаа аюулгүй байдалые хангаһан удхатай бэшэ юм гэжэ зарим тэды үндэһэ баримтатайгаар г-н Молотов хэлээ гээдДаллес үргэлжэлүүлбэ. Аюулгүй байдалые хэйшан гэжэ туйлаха тухай асуудал г-н Молотов табяа. Аюулгүй байдал туйлахын тулада үнэн зүб бэшэ зарим баримтануудые болюулха хэрэгтэй гэжэ һананаб. Үнэн зүб бэшэ ябадал дэлхэй дээрэ бии, энэ ушар хүсэ хэрэглэхэ ябадал тээшэ арадуудые түлхинэ. Бидэниие зэмэлдэг үнэн зүб бэшэ ябадалай нэгэниинь Германиин хубаагданхай зандаа үлөөд байһан ябадал болоно. Энэ баримта амгалан байдалые болюулха аюулта үзэгдэл мүн гэжэ мэдэрэгдэнхэй. Эгээл иимэһээ хоорондоо нягта холбоотой эдэ хоёр асуудалнуудые—Германиие нэгэдүүлхэ асуудалые ба европейскэ аюулгүй байдал сахиха асуудалые гэхэ гү, али бүри зүбөөр хэлэбэл, Германиие нэгэдүүлгэ ба европейскэ аюулгүй байдалай асуудал хоёрой хоорондохи нягта холбооё хаража үзэхэ гэжэ бидэндэ даалгагданхай. Директивэнүүд дотор эгээл тиигэжэ найруулагдаһан байна. Эдэ асуудалнуудай алинииеншье амжалтатайгаар шиидхэхэдэ эб найрамдал бэхижүүлгын аша туһада таараха байна гэжэ директивэнүүд дотор саашадаа хэлэгдэнхэй. Ондоогоор хэлэбэл, Германиие нэгэдүүлхэ асуудалые шиидхэхэдэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна.

Тус зүблөөн дээрэ гурбан гүрэнэй оруулһан дурадхалнууд Берлинскэ зүблөөн дээрэ Иденэй найруулһан түсэбые дабтан хэлэнэ, мүн Германиин нэгэдэлгэтэй холбоотой аюулгүй байдалай найдабаринууд тухай шэнэ дурадхалнуудые оруулалсана гэжэ Даллес саашань мэдүүлбэ.

Гурбан гүрэнэй оруулһан дурадхалнуудые советскэ делегаци шэнжэлжэ үзэхэ гэжэ В. М. Молотовой мэдүүлһэндэ ехэ баяртай байнаб гээд Даллес саашань хэлэбэ.

Манай дурадхалнуудай урдаһаа г-н Молотов хоёр гол буруушаалта хээ гэжэ һананаб гээд тэрэ үргэлжэлүүлбэ: нэгэдэхеэр, эдэ дурадхалнууд НАТО-да орохыень Германиһаа эринэ: хоёрдохёор, договорой проектын ёһоор хараалагдаһан санкцинь имагтал консультаци үгэхэ эрхээр хизаарлана.

«Тусгаар найдабаринууд тухай» дурадхалнууд дотор «Иденэй түсэбтэ» зүришэхэ юуншье байхагүй гэжэ Даллес баталба. Иденэй түсэбэй ёһоор, ниитэгерманска правительство НАТО-да орохо дурадхалые абаха гү, али буруушааха, үгышье һаа, брюссельскэ гү, али варшавска хэлсээнүүдтэй нэгэдэлсэхэ бүрин арга боломжотой байха юм.

Договорой хараалһан этигэмжэнүүд тушаа хэлэхэ болоо һаа, эдэнь Даллесай хэлээшээр, энэнэй урда тээ баталагдаһан уласхоорондын хэлсээнүүдтэ орходоо нилээд холын хараатай хэбэртэй болоно.

Советскэ делегациин оруулһан дурадхалнуудые США-гэй делегаци нарингаар хаража үзэхэ байна гэжэ Даллес хэлэбэ. Гурбан гүрэнэй оруулһан дурадхалнуудай зарим тазарнуудынь советскэ делегациин дурадхалнуудтай адли байна, теэд хандалгын талаар нэгэ гол илгаа бии гэжэ Даллес мэдүүлбэ. Даллесай хэлээшээр, энэ ямар илгааб гэбэл, гурбан гүрэнэй оруулһан дурадхал Германиие нэгэдүүлхэ тухай ба европейскэ аюулгүй байдал тухай хоорондоо нягта холбоотой асуудалнуудта хабаатай, харин тиихэдэ советскэ дурадхал, Даллесай хэлэһэнэй ёһоор, Германиие нэгэдүүлгэ тухай асуудалтай холбоогүй хэбэртэй болоно. США-гэй делегаци Германиие нэгэдүүлхэ тухай Советскэ Союзай оруулхаяа байгаа дурадхалнуудтай танилсаагүй һаа, советскэ дурадхалые хаража үзэхэнь бэрхэтэй байна гэжэ Даллес хэлэбэ.

Удаань **А. Пинэ** үгэ хэлээ. Гурбан гүрэнэй оруулһан дурадхалнууд германска нацые дахин нэгэдүүлхэ арга боломжо олгохо хэлсээндэ хүргэжэ шадаха тиимэ хэлсээнүүдэй таарамжатай зохид үндэһэ һуури мүн гэжэ А. Пинэ мэдүүлбэ. Нэгэдэһэн Германи «баруунай хамгаалгын организацида» ороо һаа, бүгэдэндэ аюулгүй байдал хангагдаха һэн гэжэ францусска правительство найдана гээд А. Пинэ мэдүүлбэ.

Баруун гурбан гүрэнэй делегацинууд өөһэдынгөө дурадхалнууд дотор советскэ дурадхалнуудые хараадаа абаха гэжэ ходо оролдожо байгаа гэһэн һанамжа тэрэ хэлээ.

Эгээл иимэһээ баруун гүрэнүүд хэдэн олон нэмэлтэ найдабаринуудые Советскэ Союзда дурадхаа, тиин Советскэ правительство эдээн тушаа хайша хэрэгээр хандахагүй гэжэ францусска правительство тоолоно гээд А. Пинэ мэдүүлбэ. Советскэ Союз өөрынгөө аюулгүй байдал хангаха хэрэгые бусадай мэдэлдэ үгэхэгүй гэжэ маршал Булганин июль һарада баталан хэлээ һэн. Баруунай правительствонуудые толгойлогшонор Советскэ правительствын толгойлогшын энэ ажаглалтые ехэ анхаралтайгаар шагнаһан байна. Энэ шалтагаанаар мүнөө оруулагдаһан дурадхал бодото найдабаринуудтай байна.

Баруун гүрэнүүдэй оруулһан дурадхал хэлсээ хэхэ арга боломжо олгоно гэжэ һананаб гээд А. Пинэ үргэлжэлүүлбэ. В. М. Молотовой оруулхаяа хүсэһэн шэнэ ямаршье дурадхалые баруун гурбан гүрэнүүд хаража үзэхөөр бэлэн байна гэжэ А. Пинэ мэдүүлбэ.

Францусска делегаци советскэ дурадхалые зохихо зэргын анхаралтайгаар шэнжэлжэ үзэхэ байна гэжэ түгэсхэлдөө тэрэ мэдүүлбэ.

А. Пинэ гэгшын үгэ хэлэһэнэй һүүлээр заседани хаагдаба. Министрнүүд удаадахи заседаниия үглөөдэр хэхэ байна.

Европейскэ аюулгүй байдал тухай асуудалаар СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. МОЛОТОВОЙ хэһэн мэдүүлгэ

Господин түрүүлэгшэ, господинууд,

Европейскэ аюулгүй байдал ба Германи тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгые бидэнэр эхилбэбди. Эдэ хоёр асуудалые зүбшэхэ зүйлэйнгөө нэгэдэхи пунктда хамталан оруулаад байбашье, зүгөөр европейскэ аюулгүй байдал тухай асуудал түрүүлжэ табигдахаар правительствонуудые толгойлогшонорой директивэнүүд соо хараалагдаһаниие бидэнэр мартаха ёһогүйбди. Энэ хадаа хэрэг ушарай удхада зохилдохо байна. Юуб гэхэдэ, европейскэ аюулгүй байдал тухай асуудал Европын бүхы арадуудта шиидхэхы удхашанартай байна бшуу.

Германиин ерээдүй тухай асуудалые хаража үзэхэдөө, дүрбэн гүрэн эгээл энээндэ хододоо үндэһэлдэг байһан юм. Энэ һанал бодол дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ, мүн тэрэнэй дүүрэһэнэй хойто тээ германска асуудалаар дүрбэн гүрэнэй баталһан мэдээжэ хэлсээнүүдэй үндэһэ һуури болоһон байгаа. Европодохи эб найрамдалые хангалгада аюул тохёолдуулжа болохо байһан германска милитаризмые һэргээлгэхэгүй ябадалай шухала байһан тухай тэрэ үеын хэлсээнүүд дотор илангаяа ехээр онсо тэмдэглэгдэдэг байһан юм. Хэрбээ, европейскэ арадуудта удаан саг соо амгалан ёһоор харилсан ажаллаха эрхэ байдал хангажа шадаха зам хэлсэжэ олохые эрмэлзээд байгаа гээшэ һаамнай, гол асуудал болгошо европейскэ аюулгүй байдал тухай асуудалай удхашанарые багадхаха гэһэн ямаршье һэдэлгэнүүд зүбтэйдэ тоологдожо шадагдахагүй гэжэ советскэ делегаци тоолоно.

Европейскэ аюулгүй байдалые хангалга ба Европодо дахин дайнай болохо ябадалые гаргуулхагүй гээшэ мүнөө үеын уласхоорондын тон шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай хуби заяанда европейскэ аюулгүй байдалай ямар ехэ удхашанартай байһыень түүхэтэ дүй дүршэл харуулна. Европодо эхилһэн дайнай бусад оронуудта болон түбиүүдтэ дэлгэржэ, тоо томшогүй олон хүнүүдые үхэл хохидолдо хүргэдэг ба материальна тон ехэ һандарал хохидол тохёолдуулдаг байһаниинь мэдээжэ.

Дэлхэйн хоёр дайнай болохоһоо урид Европодо сэрэгэй бүлэглэлнүүдэй байгуулагдадаг байһые түүхын дүй дүршэл мүн лэ харуулна. Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай урда тээ иимэ байгаа гэбэл, байгуулагдаһан сэрэгэй бүлэглэлнүүд тулалдаанда хэдэн жэлэй турша соо бэлэдхэл хэжэ, өөһэдынгөө арминуудай тооё олон, сэрэгэйнгээ бюджедүүдые ехэ болгодог байһан юм. Гитлеровскэ Германиин үүдхэһэн дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ мүн лэ иимэ байһан юм.

Эдэ бүгэдэ хадаа Европодо аюулгүй байдалые хангалгын бүгэдэнитын эб найрамдалай хэрэгтэ тон ехэ удхашанартай байһыень харуулхаһаа гадна, сэрэгэй бүлэглэлнүүдые байгуулгада үндэһэлэнгүй, харин эб найрамдалай аша туһада зорюулан, европейскэ бүхы гүрэнүүдэй хүсэлэл оролдолтые нэгэдхэлгэдэ үндэһэлэн, европейскэ арадуудта амгалан тайбан байдал хангаха хэрэгтэй байһые харуулна. Энэ арсашагүй ушар байдалые хүтэлбэри болгон Советскэ правительство хадаа ниитынгээ болон гүрэнэйнгөө байгуулалтануудта хамаархангүйгөөр европейскэ бүхы гүрэнүүдэй, тэрэшэлэн Америкын Холбоото Штадуудай хабаадалгатайгаар Европодо аюулгүй байдалые хамтаараа сахиха системэ байгуулха шухала байһан тухай мэдүүлһэн байха юм.

Европодохи аюулгүй байдал тухай асуудалаар Советскэ правительство өөрынгөө хараа бодолые нэгэтэ бэшэ найруулан хэлэһэн байна. Энэ асуудал дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые толгойлогшонорой зүблөөн дээрэ яһала үргэнөөр элишэлэн тодорхойлогдоһон байгаа. Гэбэшье, Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха тухай ниитэевропейскэ договор баталха гэһэн Советскэ правительствын дурадхал тушаа США-гэй, Англиин ба Франциин правительствонуудые толгойлогшонор ямараар хандажа байһанаа, дурсагдаһан зүблөөн дээрэ хэлээгүй байһан дээрэһээнь, энээн тухайда, тус зүблөөн дээрэ хэлэгдэхэ бэзэ гэжэ бидэнэр найданабди. Зарим һанамжанууд тухай өөһэдынгөө зүгһөө нэмэжэ найруулан хэлэхые бидэнэр хүсэхэ байнабди.

Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха системэ байгуулха тухай дурадхал баруун гүрэнүүдэй аюулгүй байдалда уршагтай байжа болохо гэжэ заримдаа хэлсэдэг байна. Юуб гэхэдэ, энэ дурадхал хадаа эсэсэй эсэстэ мүнөө бии байһан бүлэглэлнүүд болон тэдээн тухай хэлсээнүүдые усадхаха ябадал хараалһан байна. Тиихэдэ, зарим гүрэнүүд эдэ хэлсээнүүдэй үндэһөөр бэе бэедээ уялгануудые, тэрэ тоодо сэрэгэй шэнжэтэй уялгануудые даажа абаһан байха юм.

Иигэжэ түбэгшөөн айлга ямаршье үндэһэгүй гэжэ бидэндэ һанагдана. Гэбэшье, энэ асуудалаар зарим гүрэнүүдэй баримталжа байһан хараа бодолые анхаралдаа абан, мүн үгэеэ ойлголсохо арга боломжо хүнгэдхэхые эрмэлзэн, Советскэ правительство хадаа Европодо аюулгүй байдал сахиха ябадалые байн байтараа, хоёр шата дамжуулан тогтооха тухай дурадхал оруулаа һэн.

Түрүүшын шатын үедэ мүнөө бии байһан договорнуудай болон хэлсээнүүдэй ёһоор гүрэнүүдэй бэедээ даажа абаһан уялганууд Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха тухай договор баталалгаһаа уламжалан хубилгагдахагүй байна. Энэ хадаа Хойто-атлантическа бүлэглэлдэ болон баруунеевропейскэ союзда хабаададаг гүрэнүүдэй, мүн Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй уялгануудта хамаадаха байна. Хоёрдохи шатадаа дамжан орожо, европейскэ аюулгүй байдал тухай договороор абтаһан уялгануудай бүринөөр хүсэндөө ороходонь урда тээнь баталагдаһан договорнууд болон хэлсээнүүдэй хүсэеэ гээхэ болохо, тэдэнэй үндэһөөр байгуулагдаһан сэрэгэй бүлэглэлнүүдэй усадхагдаха байһаниинь сохомтой.

Европодо мүнөө үедэ тохёолдоод байһан оршон байдалые хараада абаһан энэ дурадхал европейскэ аюулгүй байдал тухай асуудалые хаража үзэхэ үедэ хамаатай гүрэнүүдэй хараа бодол дүтэлүүлхэдэ туһалха гэжэ бидэнэр һананабди.

Европейскэ аюулгүй байдал хангаха тухай энэ дурадхал яахадаа үлүү һайн байнаб гэхэдэ, эб найрамдал дэмжэлгэдэ зорюулан түрүүшын үедэ багашаг хэмжээгээршье һаань европейскэ бүхы гүрэнүүдэй хамтын хүсэлэл оролдолгодо үндэһэлдэг энэ системэ бэелүүлгые түрүүшын шатын турша соо шалгажа үзэхэ арга олгоно гэжэ бидэнэр зааһан байнабди. Хэрбээ, европейскэ арадуудай амгаланаар хүгжэлгэдэ бата бэхи найдабари бии болгохо эрмэлзэлгые үнэхөөрөөл хүтэлбэри болгоод байгаа һаамнай, эдэ бүгэдэ хадаа маанадай хоорондоо үгээ һайнаар ойлголсохо арга боломжые хүнгэдхэжэ үгэхэ ёһотой гэжэ һанагдана.

Европодо аюулгүй байдалые хамтаараа сахиха һанал бодол улам бүри үргэнөөр дэмжэгдэдэг боложо байна. Энэншье, тушаан болоһон ушар бэшэ юм. Баруунай сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ, мүн Варшавска договорто хабаадалсагшадай составта ородоггүй зарим гүрэнүүдэй энээндэ һайшаалтайгаар хандадагынь мэдээжэ. Гүрэнэй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадайнь хэһэн мэдүүлгэнүүд дээрэһээнь хаража үзэхэдэ, хэрбээ, Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха тухай асуудалаар агуусхэ гүрэнүүдэй хоорондоо үгээ ойлголсоод байгаа һаань, энээн тухай дурадхалда һайшаалтайгаар хандаха бусадшье гүрэнүүд бии.

Сэрэгэй бүлэглэлнүүдые байгуулха политика шэнэ дайнай аюулые шангадхалгада хүргэхэ байна гэжэ мэдэдэг дээрэһээ иимэ политикые буруушаадаг оронуудай улам олон боложо байһаниинь мүн лэ тушаан болоһон ушар бэшэ юм. Өөһэдынь сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ татан оруулха һэдэлгэнүүдые өөһэдымнай аюулгүй ба национальна бэеэ даанхай байдалда түбэгтэй хэрэг болоно гэжэ Европын оронуудһаа гадна, мүн Азиин, тэрэшэлэн Дүтын ба Дунда Востогой хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй тоолодог байһые энээнтэй дашарамдуулан зааха хэрэгтэй болоно.

Нейтралитедэй политика ябуулха эрмэлзэлгэ олон оронуудта ехээр га-

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

Франциин, Англиин, Советскэ Союзай болон США-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн

Европейскэ аюулгүй байдал тухай асуудалаар СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. МОЛОТОВОЙ хэһэн мэдүүлгын түгэсхэл

радаг боложо байна. Энэнь сэрэгэй бүлэглэлнүүдые байгуулха политикые нэгэ ёһоороо буруушааһан ябадал болоно. Иимэ эрмэлзэлгэнүүдые али болохоор дэмжэхэ шухала байһан тухай советскэ правительство мэдүүлээ һэн. Юуб гэхэдэ, иимэ эрмэлзэлгэнүүд уласхоорондын түгшүүрилые һулаоуулха интересүүдтэ, эб найрамдал бэхижүүлхэ интересүүдтэ зохилдохо байна.

Бэе бэедээ эсэргүү сэрэгэй бүлэглэлнүүдэй бии байһанһаа уламжалан яаралтайгаар зэбсэгжэлгын заатагүй хэгдэдэг байһыень баримтанууд гэршэлэн харуулна. Улам ургажа байһан сэрэгэй гаргашануудай бүхы хүшэр хүндые өөһэдынгөө хүзүүн дээрэ даажа гарадаг арадуудта энээнэй хойшолонгууд элеэр харагдана.

Энээн тухай эндэ түлөөлэгдэһэн гүрэнүүдэй сэрэгэй бюджедүүдэй хэмжээн эли тодоор харуулна. США-гэй сэрэгэй гаргашанууд 1948—1949 оной бюджетнэ жэлдэ федеральна бюджедэй 33 процентнь, 1953—1954 оной бюджетнэ жэлдэ 69 процентнь болоһон байха юм. Мүн лэ энэ үе соо Англиин сэрэгэй гаргаша бюджетнэ бүхы гаргашануудай 24 процент болодог байһанаа 38 процент хүрэтэр ургаа. Франциин сэрэгэй гаргаша 1949 ондо бюджетнэ бүхы гаргашануудай 24 процентые, 1954 ондо 33 шахуу процентые эзэлһэн байха юм.

Парижска хэлсээнүүдэй баталагдаһанһаа уламжалан Европодо тохёолдоһон оршон байдал өөрынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдые бэхижүүлхэ тухай улам ехээр оролдолго гаргахыень Советскэ Союзые баадхаа һэн. Энээнтэй дашарамдуулагдан Советскэ Союзай сэрэгэй гаргашанууд 1955 ондо бюджедэй бүхы гаргашын 20 шахуу процент байхаар тогтоогдоо бэлэй.

Атомна зэбсэг хорихые, атомна дайнай аюулые зайсуулхые арадуудай улам ехээр эридэг боложо байбашье, атомна болон волородно зэбсэг бүри ехээр үйлэдбэрилэн бэлэдхэгдэдэг болоһонтой дашарамдуулагдан, яаралтайгаар зэбсэгжэлгын аюулые бүришье ехээр онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Нүгөө талаһаа, Европодо эб найрамдал хангаха зорилтоор хамаатай гүрэнүүдэй, нэн түрүүндэ агууехэ гүрэнүүдэй хамтаараа оролдолго гаргаһан ябадал яаралтайгаар зэбсэгжэлгэдэ эсэс табижа, уласхоорондын түгшүүрилые һулаоуулгада болон гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа байгуулхадаа бэе бэедээ этигэлсэдэг бололгодо хүргэхэ зам боложо шадаха байһаниинь бүри элеэр харагдадаг боложо байна. Ингэжэ үгээе ойлголсонгүйгөөр арадууд ерээдүй тухайгаа найдамтай байжа шадахагүй бшуу. Хэрбээ, энэ ушарай арсашагүй байһые гэршэлэн тодоруулха шухала байгаа гээшэ һаань, дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые толгойлогшонорой Женевскэ зүблөөн иимэ гэршэнь боложо үгэнэ. Энэ зүблөөн хадаа уласхоорондын байдалда нилээд һайнаар нүлөөлһэн, шиидхэгдээгүй асуудалнуудаар хэлсээ туйлажа болохо байһанда арадуудай этигэн найдалгые батадхаһан байна.

Европейскэ аюулгүй байдалые хангаха хэмжээ хамтаараа абаха тухай асуудалаар дүрбэн гүрэнэй хоорондо хэлсээн баталагдаад байгаа һаа, Европодохи бүхы байдалые үндэһөөрнь хубилгаха һэн.

Хэрбээ, Европодохи аюулгүй байдал сахиха тухай договорой ёһоор гүрэнүүдэй бэедээ даажа абаһан уялгануудай удхашанарые хараадаа абаад байбал, эгээл иимэ тобшолол хэжэ болохо байна бшуу. Иимэ уялгануудта юун хамааданаб гэхэдэ, зэбсэгтэ хүсэнүүдые хэрэглэлгэһээ бэеэ бариха ба хамагай түрүүндэ договорто хабаададаг гүрэнүүдэй хоорондо гаража магад бүхы арсалдаануудые эбэй ёһоор шиидхэхэ гэһэн уялга болоно. Европодо зэбсэгтэ добтолгын аюулые зайсуулха зорилгоор хамтаараа хэмжээ абаха тухай уялганууд, договорто хабаадаһан ямар нэгэн гүрэндэ зэбсэгтэ добтолгын хэгдээд байһан ушарта сэрэгэй туһаламжа оруулалсан, тэрээндэ туһалалсаха уялга бага бэшэ шухала удхашанартай. Европодо эб найрамдал хангаха хэмжээнүүдые абахын тулада договорто хабаададаг гүрэнүүдэй хоорондо хэлсээ хэхэ ябадал хараалһан уялганууд тухай мүн лэ хэлэхэ шухала болоно.

Эдэ бүхы шухала уялгануудай Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха тухай ниитэевропейскэ договор тушаа Советскэ правительствын дурадхаһан проектээр хараалагдаһаниинь мэдээжэ. Хабаадахые хүсэһэн европейскэ бүхы гүрэнүүдэй хабаадалсажа шадаха аюулгүй байдалые хамтаараа сахиха тухай иимэ договор европейскэ гүрэнүүдэй амгаланаар харилсан ажаллаха бата бэхи үндэһэ һуури болоно гэжэ бидэнэр гүнзэгыгөөр этигэнэбди.

Иимэ договор баталалга уласхоорондын бусад асуудалнуудые гуримшуулгада шиидхэхы ёһоор туһалха һэн. Энэ хадаа германска асуудалда хамаадана. Европодо аюулгүй байдал сахиха үрэ ехэтэй системэ байгуулха ба тогтоод байһан мүнөөнэй германска хоёр гүрэнэй—Германска Демократическа Республикын ба Германска Федеральна Республикын хоорондоо улам саашадаа ойртолсохо замаар лэ ябажа, германска асуудалые шиидхэжэ болохо байна.

Европодохи аюулгүй байдалые хамтаараа сахиха системэдэ европейскэ бусад гүрэнүүдһээ гадна, Германиин нэгэдэхэһээ урда тээ германска хоёр гүрэнэй хабаадалсаад байгаа һаа, энэ ушар эб найрамдалда дуратай орон боложо Германиин хүгжэхэ арга нүхэсэл байгуулгада туһалхаһаа гадна, эзэрхэг түримхэй ябадалда болон сэрэгэй авантюрада хүргэдэг уршагта замда нэгэтэбэшэ түлхин оруулдаг байһан хүсэнүүдэй гарта Германиин хуби заяан орохогүй гэжэ европейскэ арадуудые дахин этигүүлхэ һэн.

Германска асуудал зүбшэн хэлсэлгын эхилхэдэ энэ асуудалаар советскэ делегаци хадаа өөрынгөө һанамжые бүри дэлгэрэнгыгээр найруулан хэлэхэ, мүн зохихо дурадхалнуудые оруулха байна. Германи тухай асуудалай зүблөөн дээрэ хэлсэгдэхэдэ германска хоёр гүрэнэй — ГДР-эй ба ГФР-эй — түлөөлэгшэдэй хабаадалсалга тухай асуудалые бидэнэрэй хаража үзэхэ байһамнай сохомтой.

Европодохи аюулгүй байдал тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлгэтэй дашарамдуулан доро дурсагдаһанда анхарал хандуулхые советскэ делегаци хүсэнэ.

Буу зэбсэг хуряаха ба атомна зэбсэг хорихо асуудалые хаража үзэлгын үедэ бүхы энэ асуудалые эли тодорхойгоор табихын тулада ёһотойгоор үгээе ойлголсолгын үшөө туйлагдаагүй байһаниинь мэдээжэ. Ушар байдал иимэ байна гэбэл, яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ үргэлжэлһөөр байхаһаа гадна, харин улам шангадана. Европодохи арадта бодото аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэхи ямаршье һаа амжалта болбол уласхоорондын харилсаануудта шухала хэрэгтэй этигэл найдабари байгуулхада туһалха һэн гэжэ хэлэһэнэй хэрэг бии аал? Теэд энэ этигэл найдабариһаа буу зэбсэг хуряаха хэрэгэй амжалта дулдыха байна. Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха системэ байгуулга, мүн энэ зорилгоор зохихо договорнуудые баталалга европейскэ гүрэнүүдэй аюулгүй байдалые хангаха хүсэд үрэ ехэтэй арга боложо шадахагүй гэжэ заримдаа хэлсэдэг. Зүгөөр, иимэ байгаа гээшэ һаань, европейскэ арадуудай амгаланаар хүгжэхэ эрхэ байдал тэдэндэ хангажа шадахаар ондоо зам хаана байна гээшэб гэжэ асуухаар байна. Гүрэнүүдэй сэрэгэй бүлэглэлнүүдые байгуулга ба тэдэнэй хоорондо бэе бэедээ эсэргүү хёморол, бэе бэедээ этигэлсэхэгүй ба һэжэтлэлсэхэ ябадал һүжэрөөлгые, «хүйтэн дайн» болон яаралтайгаар зэбсэгжэлгые улам саашань үргэлжэлүүлгые иимэ зам гэжэ тоолоно гээшэ гү?

Үнэндөө сэрэгэй бүлэглэлнүүдые байгуулха замай—аюултай зам байһые гэршэлэн харуулһан шэнэ шэнэ баримтанууд үдэр ерэхэ тудам элирэн гарана. Тад һөөргэ, дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ бэелүүлэгдэһэндэл адляар эзэрхэг түримхэй ябадалда хатуу харюу үгэхэ, мүн эб найрамдалые дэмжэхэ талаар гүрэнүүдэй хоорондо, хамагай түрүүндэ, агууехэ гүрэнүүдэй хоорондо харилсан ажаллалта, уласхоорондын аюулгүй байдалые хангаха интересүүдтэ тааралдаха байна. Эгээл энэ зам дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые толгойлогшонорой зүблөөнэй болоһонһоо хойшо яһала үндэһэ баримтатайгаар хэлэгдэдэг болоһон «Женевын ёһо заншалда», үгээе ойлголсохо ба уласхоорондын гуримшуулагдаатүй асуудалнуудые шиидхэхэ, мүн эб найрамдалые бэхижүүлхэ зам зүбшэжэ олохо эрмэлзэлгын ёһо заншалда тааралдаха байна.

Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха системэ байгуулха тухай советскэ правительствын оруулһан дурадхалтай дашарамдуулан найруулан хэлэхэ шухала гэжэ бидэнэй тоолоһон нэмэлтэ һанамжанууд иимэ байна.

Великобританиин түлөөлэгшэ г-н Макмиллан баруун гурбан гүрэнэй зүгһөө мүнөөдэр дурадхал оруулаа. «Германиие нэгэдүүлгэ ба аюулгүй байдал» гэжэ тэрэнь нэрлэгдэнэ. Г-н Макмилланай хэһэн тайлбариие бидэнэр мүн лэ анхаралтайгаар шагнаабди.

Германска асуудалһаа гадна, мүн европейскэ аюулгүй байдал тухай асуудалые табиха шухала гэжэ Великобританиин, Америкын Холбоото Штадуудай болон Франциин правительствонуудай мэдэрһэн энэ баримтые советскэ делегаци һайшаана. Манай үзэмжэдэ табигдаһан энэ документын зарим дүримүүд саашадаа зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой болоно, бидэнэр тэдэниие анхаралтайгаар шэнжэлхэбди. Гэбэшье, энэ документ тушаа мүнөөнһөө зарим ажаглалтануудые хэхээр байна. Хамагай түрүүндэ эдэ дурадхалнуудые найруулга дүрбэн гүрэнэй правительствонуудые толгойлогшонорой директивэнүүдтэ тааралданагүй. Европейскэ аюулгүй байдал тухай асуудал түрүүшын ээлжээндэ табихаар тэрэ директивэнүүд соо хараалагданхай. Үнэндөө болоходоо, гурбан гүрэнэй шэнэ дурадхал европейскэ аюулгүй байдалые аша үрэтэйгөөр сахиха ябадал байгуулха эрилтэнүүдтэ зохилдохогүйһөө гадна, тад һөөргэ, тэрэниие бэелүүлгэ Европодохи оршон байдалай бүри ехээр хурсадалгада ба гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай түгшүүрилэй шангадалгада хүргэхэ гэжэ һанагдахаар болоно.

Тиимэ тобшолол нэн түрүүндэ юун дээрэһээ гаранаб гэхэдэ, энэ дурадхал бодото дээрээ Европодохи сэрэгэй бүлэглэлнүүдые гансал бүтэн үлөөхэ бэшэ, харин тэдэниие шангадхаха ябадалда хүргэхэ байна бшуу. Дахинаа зэбсэгжүүлгын замаар бүхы Германиин ябаха арга боломжотойгоор Германиие нэгэдүүлхэ гэжэ тус дурадхал соо сэхэ хараалагдана. Тиихэдэ тиимэ Германи хадаа Хойто-атлантическа договорто заатагүй хабаадагша болохо ёһотой гэжэ уридшалан шиидхэгдэнэ. Хойто-атлантическа бүлэгые хамгаалгын шанартай гэжэ дурадхал соо хэлэгдэһэн ябадалынь юугээршье батадхагданагүй, батадхагдажа болохошьегүй байна. Хэрбээ тиимэ байгаа һаань, заагдаһан договорто Советскэ Союзай хабаадалтые арсаха ямаршье үндэһэ һуури байхагүй һэн.

Германиие дахинаа зэбсэглүүлхэ гэжэ табигдаад, шата шатааршье бэелүүлэгдэжэ байһан түсэб тухайда бидэнэр өөһэдынгөө харюу иимээр үгөө һэмди: нэгэ дороошье, шата шатааранше Германиие дахинаа зэбсэгжүүлхэ ябадалые зүбшөөжэ болохогүй, юундэб гэхэдэ, Германиие дахинаа зэбсэгжүүлгэ хадаа Европын ниитын аюулгүй байдалые хангалгада таарахагүй байна бшуу.

Мүн иимэ баримта тухай хэлэнгүй гаража болохогүй. Нэгэ талаһаа, ниитэгерманска сүлөөтэ һунгалтанууд тухай «Иденэй түсэб» гэдэг гурбан гүрэнүүдэй дурадхал соо үргэлжэлүүлэгдэнэ. Тиихэдэ нүгөө талаһаа, тус һунгалтанууд дээрэ германска арадай юуншье гэжэ хэлэхэ байһанһаань хамаагүйгөөр, нэгэдэмэл Германи дахинаа зэбсэгжэлгын замаар ябаха ёһотой, тэрээнһээ гадна Баруун Европын сэрэгэй бүлэглэлнүүдтэ заатагүй хабаадаха гэжэ бүри мүнөө шиидхэгдэхэ ёһотой болоно гэжэ уридшалан шиидхэгдэнэ. Гурбан гүрэнүүдэй табиһан условиие ингэжэ ойлгожо болоно гэбэл, договор тушаа тэдэнэй табиһан проектнь «Хойто-атлантическа договорой организацида болон Баруун Европын союзда нэгэдэмэл Германиин орохо гэжэ шиидэд лэ байхадань лэ» договор тушаа тэдэнэй проект хүсэндөө орохо байна. Ниитэ Германиин һунгалтанууд дээрэ германска арадай дура хүсэлөө сохом сүлөөтэйгөөр мэдүүлхэ ябадалыень тоохо гэһэн һанал бодолые иимэ түсэб дээрэһээ хаража мэдэхын аргагүй.

Зэбсэгжүүлгые хизаарлаха ба хиналта хэхэ тухай гурбан гүрэнүүдэй дурадхал соо заагдаһаниие хэлэхэ болоо һаа, баруун гүрэнүүдэй хэлсээнүүд дотор хараалагдаһан тэрэ мэтэ хизаарлалтанууд мүнөө үедэ буу зэбсэг ехээр бэлдэжэ байһан ябадалда, илангаяа үлэмжэ аюултай ба ехээр һандаргадаг буу зэбсэг бэлдэхэдэ һаад хэнэгүй. Иимэ ушарта Советскэ Союзайшье, Европын бусад гүрэнүүдэйшье аюулгүй байдал али нэгэн найдабаритай юм гэжэ хэлэжэ болохогүйнь элитэ. Тэдэ бүгэдэ гүрэнүүд германска милитаризмын һэргээн бодохотой ба Европодо бэе бэедээ харша сэрэгэй бүлэглэлнүүдэй бии байхатай дашарамдан өөһэдынгөө байдалда аюултай байһаниие мэдэхэ бүхы үндэһэ һууритай байна.

Европодохи эбтэ байдалые эбдэһэн гү, али эбдэхэ аюулай тохёолдоһон ушарта гансал юрын консультациһаа бэшэ юумэ дурадхал соонь хэлэгдээтүй байхадань ямар найдабари тухай хэлэгдэжэ болохо байна гээшэб.

Гурбан гүрэнүүдэй дурадхалые баталан абаха ябадал хадаа германска милитаризмые һэргээн бодхоолгодо, германска милитаристнуудай гарта бүхы нэгэдэмэл Германиие барюулгада, тус гүрэнүүдтэ эсэргүү сэрэгэй бүлэглэлнүүдые шангадхалгада Советскэ Союзай, мүн Европын хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй туһалһан ябадал болохо һэн гэжэ эдэ бүхы баримтанууд харуулна. Тиигээд ямар нэгэн хүн иигэжэ һанаха гээшэ аал?

Бидэнэртэ дурадхаһан договор ниитэ Германиин һунгалтые эмхидхэхэ тухай «Иденэй түсэб» гэдэгые бэелүүлхэ ябадалтай тудалдаха ёһотой гэһэн дурадхалда Советскэ Союзай ямараар хандаха байһаниинь эндэ хэлэһэн дээрэһээ тодорхойлогдоно. Дурадхагдаһан түсэб хадаа ниитэ Германиин бодото сүлөөтэ һунгалтануудые үнгэргэлгын зорилгодошье тааранагүй. Гурбан гүрэнүүдэй дурадхалаа оруулхатайнь дашарамдуулан господин Макмилланай хэһэн тайлбарилга энэ дурадхалые бэелүүлгэ ямар үрэтэй байхаб гэжэ бидэнэрэй һэжэг һанаһан ябадалые зайсуулнагүй.

Советскэ делегаци хадаа европейскэ арадуудай бодото аюулгүй б… дал тогтоолгодо зорюулагдаһан я… нэгэн дурадхалнуудые хаража … хэһөө арсанагүй, энэ шухала а… дал тушаа хэлсээ туйлаха ябада… хүнгэдхэхын тула бүхы бо… юумые хэхэ байха. Манай саа… хи зүбшэн хэлсэлгэ эдэ зорилгону… та таараха гэжэ бидэ найданаб…

«Европодохи аюулгүй байда… хамтаараа сахиха тухай ниитэ… пейскэ договорой» минии за… проектые түгэсхэл соогоо совет… делегаци зүблөөнэй анхаралда … радхана:

1955 оной октябриин 28.

Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха тухай ниитэевропейскэ договор

(ГОЛ ПРИНЦИПУУД)

СССР-эй делегациин дурадхал

I

Эб найрамдал ба аюулгүй байдал сахиха, Европодохи ямар-нэгэн гүрэндэ эсэргүү эзэрхэг түримхэй добтолго уридшалан болюулха зорилгоор,

гүрэнүүдэй дулдыданги бэшэ, бэеэ даанхай байдалые хүндэлэлгын, мүн тэрэшэлэн тэдэнэй дотоодын байдалда хамааралсахагүй ябадалай ёһо гуримтай зохилдуулан уласхоорондын харилсаа холбоо бэхижүүлхэ зорилгоор,

европейскэ нэгэ зарим гүрэнүүдые европейскэ нүгөө зарим гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр нэгэдүүлжэ, оронуудай хоорондохи харилсаануудые муудуулдаг, зүришэлдөө гаргадаг ябадалай орондо, Европа дотор аюулгүй байдал хамтаараа сахиха хэрэг туйлахын тулада европейскэ бүхы гүрэнүүдэй үгээе ойлголсон оролдохые хүсэн эрмэлзэжэ,

Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахилгын системэ байгуулхада, Германиие эб найрамдалда дуратай, демократическа байха үндэһөөр германска асуудалые тон түргэнөөр шиидхэлгэдэ туһалхыень хараадаа абажа,

европейскэ гүрэнүүд ООН-эй Уставай гол зорилгонуудые, ёһо гуримуудые үндэһэ болгон, Европодо аюулгүй байдал сахиха ниитэевропейскэ договор иимэ үндэһөөр батална:

1. Ниитынгээ байгуулалтаһаа дулдыдангүйгөөр, договороор хараалагдаһан уг зорилгонуудые мэдэрһэн, уялгануудые бэедээ даажа абаһан европейскэ бүхы гүрэнүүд, мүн тэрэшэлэн Америкын Холбоото Штадууд договорто хабаадалсажа шадаха.

Эб найрамдалда дуратай, демократическа, нэгэдэмэл германска гүрэнэй байгуулагдатар Германска Демократическа Республика ба Германска Федеральна Республика адли эрхэтэйгээр договорто хабаадалсаха. Тиихэ зуура, Германиин нэгэдэһэн хойно нэгэдэмэл германска гүрэн договорто хабаадалсаха гэжэ хараада абтана.

Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха тухай договор баталалга хадаа германска асуудалаар дүрбэн гүрэнэй — СССР-эй, США-гэй, Англиин, Франциин эрхэ мэдэлые дайранагүй. Тэрэ асуудал урдань дүрбэн гүрэнэй тогтооһон ёһоор гуримшуулагдаха.

2. Бэе бэедээ эсэргүүгээр добтолхо алибаа добтолгоһоо бэеэ бариха, мүн тэрэшэлэн уласхоорондын харилсаануудта хүсэ хэрэглэхээр занаха гү, али хүсэ хэрэглэхэ ябадалһаа бэеэ бариха, тиин гүрэнүүдэй хоорондо гаража магад бүхы арсалдаануудые уласхоорондын эб найрамдалда, Европодохи амгалан байдалда аюул тохёолдуулхагүй тиимэ амгалан ёһоной арга хэрэгсэлнүүдэй ашаар ООН-эй Уставтай зохилдуулан шиидхэхэ гэһэн уялга договорто хабаадагша гүрэнүүд абана.

3. Договорто хабаадаһан Европодохи нэгэ гү, али хэдэ хэдэн гүрэнүүдтэ эсэргүү зэбсэгтэ добтолго хэхэ аюул, алишье гүрэнэй һанаһан ёһоор, тохёолдоһон ушар бүхэндэ иимэрхүү аюул зайсуулхын, Европодо амгалан байдал сахихын тулада шухала хэмжээнүүдые абахаяа договорто хабаадагша гүрэнүүд хоорондоо зүбшэлсэжэ байха.

4. Ямар-нэгэн гүрэнэй гү, али бүлэг гүрэнүүдэй зүгһөө договорто хабаадагша нэгэ гү, али хэдэ хэдэн гүрэнүүдтэ эсэргүү зэбсэгтэ добтолго хэгдээ һаань, тэрэниие договорто хабаадагша бүхы гүрэнүүдтэ эсэргүү хэгдэһэн добтолго гэжэ тоолохо. Тиимэ добтолго болоо һаа, договорто хабаадагша бүхэн уласхоорондын эб найрамдал, Европодохи аюулгүй байдал тогтоон сахихын тула бэеэ тус тустаа гү, али хамтаараа хамгаалхадань тиимэ добтолгодо ороһон гүрэндэ гү, али гүрэнүүдтэ бүхы аргаараа тэрэнэй тоодо зэбсэгтэ хүсэ хэрэглэлсэн туһаламжа үзүүлхэ.

5. Европодо эб найрамдал тогтоон сахиха хамтын хүсэлэл гаргаха хэрэг Европодо тохёолдоһон ушарта договорто хабаадагша гүрэнүүдэй зүгһөө үзүүлэгдэхэ туһаламжын, тэрэ тоодо сэрэгэй туһаламжын, тодорхойлогдохо гуримые договорто хабаадагша гүрэнүүд тон богонихон болзорто хамтаараа зүбшэн хэлсэхэ уялга абана.

6. Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин Уставай заабаринуудтай зохилдуулан, договорто хабаадагша гүрэнүүд бэеэ хамгаалха тушаа эрхэеэ бэелүүлжэ гү, али Европодо эб найрамдал, аюулгүй байдал дэмжэхэ зорилгоор абтаһан гү, али хараалагдаһан ябуулганууд тухай мэдээсэл ООН-эй Аюулгүйн Соведтэ дары эльгээжэ байха.

7. Ямар-нэгэн коалицинуудта гү, али союзуудта хабаадалсахагүй, Европодо аюулгүй байдал хамтаараа сахиха тухай договорой уг зорилгонуудта зүришэдэг ямаршье хэлсээнүүдые баталхагүй гэһэн уялга договорто хабаадагша гүрэнүүд абана.

8. Өөһэд хоорондоо, мүн тэрэшэлэн бусад гүрэнүүдтэй худалдаа наймаа ба экономическа бусад холбоо барисаа хүгжөөхэ, иимээр харилсан ажаллалгада һаад хэдэг али бүхы газаашалга ба хизаарлалтануудгүйгөөр культурна холбоо барисаагаа үргэдхэхэдэ туһалха уялгые договорто хабаадагша гүрэнүүд бэе дээрээ даажа абана.

9. Договорой хараалһан ёһоор, договорто хабаадагша гүрэнүүдэй хоорондоо зүбшэлсэжэ байхын тула, Европодо аюулгүй байдал сахиха зорилготой дашарамдан гараһан асуудалнуудые хаража үзэхын тула иимэ юумэ уридшалан хараалха гэбэл:

а) тусгаар зүблөөнүүдые үе үе болоод, шухала ушарта зарлажа байха. Тэндэ гүрэн бүхэн правительствын гэшүүнээр гү, али тусгаар томилогдоһон бусад түлөөлэгшөөр түлөөлэгдэхэ;

в) саг үргэлжын консультативна политическэ комитет байгуулха. … рэ комитет договорто хабаада… гүрэнүүдэй правительствонуу… һайшаан дурадхалнуудые бэлэдх… уялгатай байха ёһотой;

с) сэрэгэй консультативна … байгуулха. Тэрэнэй эрхэ түлөө… гэнь саашадаа тодорхойлогдохо … гэтэй.

10. ООН-эй Аюулгүйн Сове… саг үргэлжын гэшүүд-гүрэн… уласхоорондын эб найрамдалые … аюулгүй байдалые сахихын т… тусгаар харюусалгатай гэжэ мэдэ… зуураа, договорто хабаадагша г… нүүд договортой зохилдуулан … гуулагдаха органуудта өөһэдэ… түлөөлэгшэдые ажаглагшадаар … гээхыень Хитадай Арадай Респу… кын Правительствые уриха байна…

11. Тус договор хадаа энэ дого… рой ёһо гуримуудтай ба уг зорил… нуудтай зохилдодог ёһо гуриму… ба уг зорилгонуудые баримталаг… европейскэ оронуудай хооронд… уласхоорондын договорнууд ба х… сээнүүд дотор бии байгаа уялга… дай хүсые бишыханааршье һу… руулнагүй.

II

12. Тус договорой үндэһөөр Евр… подо аюулгүй байдал хамтаараа с… хиха системэ байгуулха тушаа … жээ-ябуулганууды бэелүүлгын … рүүшын үедэ (хоёр—гурбан жэл… эдэ гүрэнүүд мүнөө бии байгаа … говорнууд ба хэлсээнүүдээр аб… уялгануудһаа сүлөөлэгдэхэгүй г… договорто хабаадагша гүрэнүүд … шөөлөө үгэнэ.

Гэхэтэй хамта, сэрэгэй уялга… дые уридшалан хараалдаг му… бии байгаа договорнуудта ба хэлс… нүүдтэ хабаадагша гүрэнүүд зэбс… тэ хүсэнүүдые хэрэглэлгэһээ бэеэ б… риха ба эдэнэй хоорондо гара… магад бүхы арсалдаануудые амга… ёһоной аргаар шиидхэхэ ба… Тиихэ зуура, зохихо договорну… ба хэлсээнүүдтэ хабаадалсагша… хоорондо Европодохи эб найрам… сахилгада аюул тохёолдуулжа бо… моор арсалдаануудай гү, али һа… алгасалгын гараа һаа, тэдэнэй хо… рондо консультаци боложо байха.

13. Буу зэбсэг хорооохо ба атом… зэбсэг хорихо тухай, европейскэ … рэнүүдэй территориһоо харийн сэр… гүүдые гаргаха тухай хэлсээ туйл… датар, Европын бусад гүрэнү… территори дээрэ тэдэнэй зэбсэгтэ… сэнүүдые ехэ болголгодо зорюул… ямаршье хэмжээ-ябуулгануудые … дань баталһан договорнуудай … хэлсээнүүдэйнгээ үндэһөөр саашад… бэелүүлхэгүй гэһэн уялга договор… хабаадагша гүрэнүүд абана.

14. Хэлсэн тогтооһон болзор… дүүрэхэдэ тус договорой хүсэн… ороһон сагһаа хойшо 1955 оной м… 14-нэй Варшавска договор, 1… оной октябриин 23-най Париж… хэлсээнүүд, 1949 оной апрелиин … нэй Хойто-атлантическа договор … сээ гээхэ гэжэ договорто хабаад… ша гүрэнүүд зүбшөөлөө үгэнэ.

15. Договорой хүсэндөө ба… болзор—50 жэл.

Бирманскэ Союзай премьер-министр У Ну Бакуда ерэбэ

БАКУ, октябриин 28. (ТАСС). Бирманскэ Союзай премьер-министр У Ну ба тэрээнтэй хамта ябагшад мүнөөдэр Крымһээ эндэ ерээ.

Бирмын, СССР-эй ба Азербайджанска ССР-эй Гүрэнэй тугуудаар, улаан бүдүүд дээрэ бирман, ород ба азербайджанска хэлэнүүд дээрэ амаршалгын үгэнүүд бэшэгдэһэн лозунгнуудаар гоёогдоһон аэродром дээрэ советскэ Азербайджанай столицын хэдэн зуун ажалшад суглараа.

Азербайджанска ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо И. К. Абдуллаев, Азербайджанска ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүд И. Д. Мустафаев ба В. Ю. Самедов, Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор Д. М. Магомаев, А. И. Султанова, Н. В. Сааков, Азербайджанска ССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр М. И. Алиев, министрнүүд, СССР-эй ба Азербайджанска ССР-эй Верховно Соведэй депутадууд, хэблэлэй түлөөлэгшэд айлшадые угтахаяа ерээ.

Самолёдууд 17 час 45 минутада аэродром дээрэ бууба. Тэдэнэй нэгэнһээ Бирмын премьер-министр У Ну, тэрэнэй һамган До Мья И ба тэрээнтэй хамта ябагшад гараба.

У Нутай хамта СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын Орлогшо Н. Т. Федоренко, СССР-һээ Бирмэдэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол А. Д. Щиборин, СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд мүн Бакуда ерэлсээ. Тэдэнтэй хамта СССР-тэ айлшалжа ерэһэн бирманскэ журналистнууд Бакуда ерээ.

И. К. Абдуллаев амаршал… тобшо үгэ хэлээ.

Бирманскэ Союзай премьер-ми… нистр У Ну харюугай үгэ хэлэ… Тэрэ хани халуунаар угтаһанай т… лөө бүхы сугларагшадта баясха… хүргөөд, эндэ ехэ һонирхолтой … өөрынгөө орондо ашатай туһат… юумэнүүдые хараха аргатай бай… наа элишэлэн мэдүүлээ.

Премьер-министр У Ну ба тэрээ… тэй хамта ябагшад үдэшэлэнии… М. Ф. Ахундовай нэрэмжэтэ Азе… байджанска гүрэнэй оперо ба бал… дэй театрта К. Караевай «Семь кр… савиц» гэжэ балетдэ байлсаа. Теа… рын зал соо байгшад Бирманс… правительствые толгойлогшые … луунаар амаршалаа.

Редактор Д. Л. ЛОБСАНОВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26 Телефоны редакции: редактора — 46-32, заместителя редактора—32-74, отв секретаря — 27-37, партийной жизни, сельского хозяйства —47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00600. Типография министерства Культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 5438.